

USHTRIA

Viti i 79-të i botimit Nr. 15 (827971)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 17 prill 2026

SHQIPËRIA NË ZEMËR TË NATO-s: VIZITA ZYRTARE E MINISTRI TË MBROJTJES ERMAL NUFI NË BRUKSEL FORCON ROLIN EUROATLANTIK DHE BASHKËPUNIMIN ME ALEATËT STRATEGJIKË

» faqe 2

SHQIPËRIA DHE ITALIA FORCOJNË PARTNERITETIN STRATEGJIK NË MBROJTJE

Ministri i Mbrojtjes Ermal Nuhi dhe shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë, gjeneralletenat Arben Kingji, pritën në një takim zyrtar shefin e Shtabit të Forcave të Armatosura Italiane, gjeneral Luciano Portolano. Gjatë takimit dypalësh, u rikonfirmua niveli i shkëlqyer i marrëdhënieve ndërmjet Shqipërisë dhe Italisë, të ndërtuara mbi besim të ndërsjellë dhe bashkëpunim të qëndrueshëm ndër vite, veçanërisht në fushën e mbrojtjes. Palët vlerësuan partneritetin e ngushtë dhe bashkëpunimin konkret në fusha të ndryshme...

faqe 4

NJË KOMB, NJË ZË: DIASPORA SHQIPTARE MBLIDHET PËR TË ARDHMEN EUROPIANE

Diaspora shqiptare në qendër të vendimarrjes: Mesazh i qartë për të ardhmen. Në kryeqytetin e Shqipërisë, Tiranë, u zhvillua edicioni i katërt i Samitit të Diasporës, një nga ngjarjet më të rëndësishme kombëtare që bashkon shqiptarët nga 38 vende të botës. Samiti u kthye në një platformë të gjerë diskutimi mbi rolin e diasporës në zhvillimin e vendit, forcimin e identitetit kombëtar dhe rrugën e Shqipërisë drejt integritetit në Bashkimi Europian. Diaspora si "urë" mes Shqipërisë dhe botës. Në fjalën e tij, kryeministri Edi Rama theksoi transfor-mimin...

faqe 6

STUDIUESIT NDEROJNË VEPRËN E RIZA DRISHTIT NË 100-VJETORIN E LINDJES

Në ambientet e Muzeut të Forcave të Armatosura, në një atmosferë respekti dhe mirënjohjeje të thellë, u përkujtua 100-vjetori i lindjes së një prej figurave më të rëndësishme të historisë dhe kulturës ushtarake shqiptare – nënkolonel Riza Drishti. Aktiviteti u zhvillua nën kujdesin e drejtorit të muzeut, Nikolin Kotherja, dhe në praninë e zëvendësministres së Mbrojtjes, Pranvera Skana, si dhe të familjarëve, studiuesve dhe historianëve të njohur, të cilët risollën në vëmendje jetën dhe veprën e një personaliteti që la gjurmë të pashlyeshme në historinë shqiptare...

faqe 8

SHQIPËRIA NË ZEMËR TË NATO-s: VIZITA ZYRTARE E MINISTRIT TË MBROJTJES ERMAL NUFI NË BRUKSEL FORCON ROLIN EUROATLANTIK DHE BASHKËPUNIMIN ME ALEATËT STRATEGJIKË

Vizita zyrtare e ministrit të Mbrojtjes Ermal Nufi në selinë qendrore të NATO-s, në Bruksel, përbën një moment të rëndësishëm në forcimin e rolit të Shqipërisë në arkitekturën euroatlantike të sigurisë dhe në konsolidimin e marrëdhënieve me aleatët strategjikë. Kjo vizitë pune, e mbushur me takime të nivelit të lartë dhe diskutime substanciale, rikonfirmoi qartësisht pozicionin e vendit tonë si një kontribuues serioz dhe i besueshëm në kuadër të Aleancës.

Që në fillim të qëndrimit në Bruksel, ministri Nufi zhvilloi një takim domethënës me përfaqësuesin e lartë ushtarak të Shqipërisë në NATO, gjeneralmajor Ilir Xhebexhia, si dhe me personelin ushtarak dhe civil të Përfaqësimit të Përhershëm të Republikës së Shqipërisë.

Në këtë takim, ministri shprehu vlerësimin e tij të lartë për përkushtimin dhe profesionalizmin e treguar nga stafi, duke e cilësuar punën e tyre si një shembull të spikatur të seriozitetit institucional dhe përgjegjësisë kombëtare.

Në fjalën e tij, ai theksoi se përfaqësimi dinjitoz i Shqipërisë në NATO nuk është vetëm një detyrë formale, por një mision i rëndësishëm që kërkon angazhim të vazhdueshëm, kompetencë dhe koordinim të ngushtë me strukturat e Aleancës. "Takimi me personelin tonë në NATO është një moment i veçantë vlerësimi për punën e tyre të përditshme dhe një nxitje për të forcuar më tej rolin e Shqipërisë në këtë organizatë", - u shpreh ministri.

Vizita vijoi me një nga takimet më të rëndësishme të kësaj agjende, bisedën me Sekretarin e Përgjithshëm të NATO-s, Mark Rutte. Në këtë takim u diskutuan gjerësisht sfidat aktuale të sigurisë në nivel global dhe rajonal, përfshirë kërcënimet hibride, zhvillimet gjeopolitike dhe nevojën për një përgjigje të koordinuar nga vendet anëtare të Aleancës.

Ministri Nufi vuri në dukje se Shqipëria ka dëshmuar në mënyrë të vazhdueshme përkushtimin e saj për mbrojtjen kolektive, duke marrë pjesë aktive në misionet paqeruajtëse dhe operacionet ndërkombëtare të NATO-s. Ai theksoi se vendi ynë jo vetëm që kontribuon me forca dhe kapacitete konkrete, por gjithashtu luan një rol të rëndësishëm si faktor stabiliteti në rajonin e Ballkanit Perëndimor.

Një tjetër pikë kyçe e diskutimit ishte nevoja për të rritur kapacitetet mbrojtëse dhe për të forcuar gatishmërinë

operacionale, në përputhje me standardet e NATO-s.

Në këtë kuadër, mbështetja e aleatëve konsiderohet thelbësore për të përballuar sfidat e reja të sigurisë dhe për të avancuar modernizimin e Forcave të Armatosura.

Në vijim të vizitës, ministri i Mbrojtjes Nufi zhvilloi një takim të rëndësishëm edhe me Kryetarin e Komitetit Ushtarak të NATO-s, Giuseppe Cavo Dragone. Ky takim u fokusua në forcimin e dialogut strategjik dhe në thellimin e bashkëpunimit ushtarak ndërmjet Shqipërisë dhe Aleancës.

Gjatë bisedimeve, vëmendje e veçantë iu kushtua situatës së sigurisë në rajon, veçanërisht rolit të KFOR-it në garantimin e paqes dhe stabilitetit në Kosovë. Ministri Nufi theksoi rëndësinë e pranisë së vazhdueshme të KFOR-it dhe rolin e tij stabilizues në një kontekst ende të ndjeshëm gjeopolitik.

Në të njëjtën kohë, ai nënvizoi rëndësinë strategjike të projekteve infrastrukturore me ndikim rajonal, si Korridori VIII dhe zhvillimi i Porto Romanos. Këto projekte jo vetëm që rrisin ndërlidhjen ekonomike dhe logjistike, por gjithashtu

Përfaqësimi dinjitoz i Shqipërisë në NATO nuk është vetëm një detyrë formale, por një mision i rëndësishëm që kërkon angazhim të vazhdueshëm, kompetencë dhe koordinim të ngushtë me strukturat e Aleancës.

kontribuojnë në forcimin e sigurisë dhe mobilitetit ushtarak në rajon, duke qenë në përputhje me prioritetet e NATO-s.

Në kuadër të diplomacisë së mbrojtjes, ministri Nufi zhvilloi takime edhe me homologë të vendeve aleate, ku spikat ai me ministrin e Mbrojtjes së Kroacisë, Ivan Anušić. Fillimisht në Bruksel dhe më pas gjatë vizitës në Zagreb, dy ministrat diskutuan mbi forcimin e marrëdhënieve dypalëshe dhe zgjerimin e bashkëpunimit në fushën e mbrojtjes.

Bisedimet u përqendruan në çështje me interes të përbashkët, përfshirë paqen dhe stabilitetin në Evropën Juglindore, zhvillimin e kapaciteteve ushtarake dhe rritjen e ndërveprueshmërisë ndërmjet forcave të armatosura. Të dy palët shprehën gatishmërinë për të thelluar bashkëpunimin në industrinë e mbrojtjes, duke e konsideruar atë një sektor me potencial të madh për zhvillim ekonomik dhe strategjik.

Në këtë kontekst, një rëndësi e veçantë iu kushtua deklaratës trepalëshe ndërmjet Shqipërisë, Kosovës dhe Kroacisë, e cila synon të forcojë koordinimin strategjik dhe të nxisë zhvillimin e industrisë së mbrojtjes në rajon. Kjo iniciativë përfaqëson një hap konkret drejt rritjes së bashkëpunimit rajonal dhe integritit më të thellë në strukturat euroatlantike.

Nga ana e tij, ministri kroat Anušić vlerësoi rolin aktiv të Shqipërisë në NATO dhe progresin e saj në procesin e integritit në Bashkimin Evropian, duke e cilësuar vendin tonë si një partner të besueshëm dhe një faktor kyç për stabilitetin rajonal.

Në përmbyllje të kësaj vizite intensive dhe të frytshme, ministri Ermal Nufi theksoi se Shqipëria do të vijojë të mbetet e përkushtuar ndaj vlerave dhe parimeve të NATO-s, duke kontribuar aktivisht në përpjekjet kolektive për ruajtjen e paqes dhe sigurisë. Ai nënvizoi se vetëm përmes bashkëpunimit të ngushtë me aleatët dhe investimeve të qëndrueshme në mbrojtje, Shqipëria mund të përballojë me sukses sfidat e së ardhmes.

Kjo vizitë në Bruksel dhe Zagreb shënon një tjetër hap të rëndësishëm në konsolidimin e rolit të Shqipërisë në skenën ndërkombëtare të sigurisë, duke dëshmuar qartë se vendi ynë është dhe mbetet një partner i denjë dhe i besueshëm në Aleancën Euro-Atlantike.

KATËR AKTE TË RËNDËSISHME MIRATOHEN: FORCOHET ROLI I FORCAVE TË ARMATOSURA NË MISIONET NDËRKOMBËTARE

Në kuadër të angazhimit për forcimin e kapaciteteve mbrojtëse dhe rritjen e rolit të Shqipërisë në operacionet ndërkombëtare, nga Këshilli i Ministrave u miratuan katër akte të rëndësishme, dy prej të cilave lidhen drejtpërdrejt me Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë dhe pjesëmarrjen e tyre në misione ushtarake jashtë vendit.

Këto vendimmarrje përfaqësojnë një hap konkret në mbështetje të zhvillimit dhe modernizimit të mëtejshëm të Forcave të Armatosura, si dhe në përmbushjen e detyrimeve që Shqipëria ka në kuadër të bashkëpunimit me partnerët ndërkombëtarë, veçanërisht në strukturat e NATO-s.

Pjesëmarrja në misionet ushtarake ndërkombëtare vijon të mbetet një nga shtyllat kryesore të angazhimit të Shqipërisë në fushën e sigurisë dhe mbrojtjes. Përmes këtyre operacioneve, efektivët shqiptarë jo vetëm kontribuojnë në ruajtjen e paqes dhe stabilitetit global, por gjithashtu fitojnë përvojë të vyer në menaxhimin e situatave komplekse dhe në bashkëpunimin me forcat aleate.

Burime zyrtare theksojnë se niveli i lartë i përgatitjes profesionale të ushtarakëve shqiptarë është një tregues i qartë i standardeve të arritura ndër vite, duke i bërë ata një partner të besueshëm në çdo mision ku marrin pjesë.

Eksperiencia e fituar në këto operacione ndërkombëtare kthehet më pas në një vlerë të shtuar për zhvillimin e

brendshëm të Forcave të Armatosura, duke ndikuar drejtpërdrejt në rritjen e kapaciteteve operacionale, përmirësimin e trajnimit dhe avancimin e standardeve profesionale.

Këto akte të miratuara konfirmojnë vijimësinë e politikave të mbrojtjes që synojnë një ushtri moderne, të aftë dhe plotësisht të integruar në strukturat euroatlantike, si dhe një Shqipëri gjithnjë e më aktive në garantimin e sigurisë dhe paqes ndërkombëtare.

Përfundon me sukses kursi i avancuar EOD 3+, rriten kapacitetet për asgjësimin e municioneve shpërthyes

Pas më shumë se gjashtë javësh trajnim intensiv, u përmbyll me sukses kursi EOD 3+, niveli më i lartë i kualifikimit për specialistët e Asgjësimit të Municioneve Shpërthyes (EOD), i zhvilluar në Shkollën e Trupës të Komandës Mbështetëse.

Ky kurs i avancuar u realizua në bashkëpunim të ngushtë me specialistë amerikanë, duke sjellë ekspertizë të standardeve më të larta ndërkombëtare në fushën e menaxhimit dhe neutralizimit të rreziqeve nga municionet shpërthyes.

Gjatë trajnimit, efektivët pjesëmarrës përvetësuan njohuri të thelluara teorike dhe praktike mbi identifikimin, trajtimin dhe asgjësimin e mjeteve shpërthyes, duke përfshirë situata komplekse që kërkojnë reagim të shpejtë dhe profesionalizëm të lartë.

Përfundimi me sukses i këtij kursi dëshmon përkushtimin, disiplinën dhe nivelin e lartë profesional të efektiveve të Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, të cilët tashmë rrisin ndjeshëm kapacitetet operacionale në përmbushjen e detyrave kombëtare dhe në kuadër të angazhimeve në misionet ndërkombëtare.

Ky kualifikim përfaqëson një hap të rëndësishëm drejt forcimit të sigurisë dhe rritjes së gatishmërisë së strukturave të specializuara, duke kontribuar drejtpërdrejt në standardizimin dhe ndërveprueshmërinë me partnerët ndërkombëtarë, veçanërisht në kuadër të NATO-s.

Autoritetet ushtarake shprehën vlerësim për të gjithë pjesëmarrësit, duke theksuar se investimi në trajnime të tilla të avancuara mbetet kyç për zhvillimin e kapaciteteve profesionale dhe për përmbushjen me sukses të çdo misioni në shërbim të sigurisë dhe mbrojtjes.

Stërvitja “Eagle Steel”, rritet dërveprueshmëria e trupave shqiptare me aleatët

Efektivët e Regjimentit të Këmbësisë së Jugut (RKJ), pjesë e kontingjentit të VII në misionin eVA në Bullgari, zhvilluan stërvitjen e përbashkët ndërkombëtare “Eagle Steel”, në bashkëpunim me trupa nga Italia dhe Franca.

Kjo stërvitje u fokusua në një sërë elementësh thelbësorë të operacioneve ushtarake moderne, përfshirë operacionet sulmuese dhe mbrojtëse, procedurat e dhënies së ndihmës së parë në fushëbetejë, si dhe trajtimin dhe menaxhimin e civilëve në kushte konflikti.

Përmes këtij aktiviteti, efektivët shqiptarë patën mundësinë të rrisin nivelin e tyre profesional dhe të përmirësojnë koordinimin me forcat aleate, duke forcuar ndjeshëm ndërveprueshmërinë – një element kyç në operacionet e përbashkëta në kuadër të NATO-s. Stërvitja “Eagle Steel” përfaqëson një tjetër dëshmi të angazhimit të Forcave Tokësore të Shqipërisë, për të përmbushur standardet e Aleancës dhe për të rritur gatishmërinë operacionale të trupave shqiptare në misionet ndërkombëtare. Pjesëmarrja aktive në këto stërvitje shumëkombëshe jo vetëm që kontribuon në rritjen e kapaciteteve ushtarake, por gjithashtu konsolidon pozicionin e Shqipërisë si një partner i besueshëm në garantimin e sigurisë dhe stabilitetit rajonal dhe global.

Shqipëria dhe Italia forcojnë partneritetin strategjik në mbrojtje

Ministri i Mbrojtjes Ermal Nufi dhe shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë, gjenerallejtënant Arben Kingji, pritën në një takim zyrtar shefin e Shtabit të Forcave të Armatosura Italiane, gjeneral Luciano Portolano.

Gjatë takimit dypalësh, u rikonfirmua niveli i shkëlqyer i marrëdhënieve ndërmjet Shqipërisë dhe Italisë, të ndërtuara mbi besim të ndërsjellë dhe bashkëpunim të qëndrueshëm ndër vite, veçanërisht në fushën e mbrojtjes.

Palët vlerësuan partneritetin e ngushtë dhe bashkëpunimin konkret në fusha të ndryshme, duke theksuar rëndësinë e thellimit të mëtejshëm të bashkëpunimit strategjik për përballimin e sfidave të përbashkëta të sigurisë. Në këtë kuadër, u diskutua për forcimin e kapaciteteve ushtarake, zhvillimin e kapitalit njerëzor dhe rritjen e angazhimeve të përbashkëta në misionet ndërkombëtare.

Gjithashtu, u nënvizua përkushtimi i përbashkët për përmbushjen e detyrimeve në kuadër të NATO-s, duke e konsideruar bashkëpunimin Shqipëri-Itali një element kyç në garantimin e paqes dhe sigurisë në rajon dhe më gjerë.

Takimi konfirmoi edhe një herë se partneriteti mes dy vendeve mbetet i fortë dhe në zhvillim të vazhdueshëm, me fokus në rritjen e ndërveprueshmërisë dhe forcimin e rolit të përbashkët në strukturat euroatlantike.

Zhvillohet me sukses stërvitja 72-orëshe e GBKL në Bizë

Kompania e Parë e Batalionit të Këmbësorisë së Lehtë realizoi me sukses një stërvitje intensive 72-orëshe në rajonin e Bizës, në kuadër të stërvitjes “Mburoja e Arbrit 26-01”.

Gjatë kësaj stërvitjeje, efektivët u përballën me skenarë të ndryshëm operacionalë që testuan qëndrueshmërinë fizike dhe psikologjike, aftësitë taktike dhe nivelin e koordinimit në terren. Aktiviteti u fokusua në përgatitjen për situata reale operationale, duke përfshirë veprime të vazhdueshme në kushte të vështira dhe me intensitet të lartë.

Rezultatet e arritura dëshmuuan një nivel të lartë disipline, përkushtimi dhe profesionalizmi nga ana e trupave, duke reflektuar standardet e kërkuara për përmbushjen e detyrave në kuadër të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë.

Kjo stërvitje kontribuon drejtpërdrejt në rritjen e gatishmërisë operationale dhe forcimin e kapaciteteve të njesisë, duke e bërë atë më të përgatitur për përballimin e sfidave të sigurisë, si në nivel kombëtar, ashtu edhe në angazhimet e mundshme ndërkombëtare.

Trajnim i përbashkët me palën italiane: Rritje e aftësive dhe ndërveprimit operacional

Efektivë të Batalionit të Këmbësorisë së Lehtë të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë zhvilluan një trajnim të përbashkët me palën italiane, në kuadër të forcimit të bashkëpunimit ushtarak dhe rritjes së kapaciteteve profesionale të personelit. Trajnimi ishte i fokusuar në përmirësimin e aftësive në qitjen precize, si dhe në rritjen e gatishmërisë për veprime në kushte reale operationale. Përmes seancave praktike dhe teorike, efektivët u ushtruan në standardet bashkëkohore të qitjes, kontrollit të zjarrit dhe menaxhimit të situatave taktike në terren. Gjatë zhvillimit të aktivitetit, u realizua një shkëmbim i gjerë eksperience mes palëve, duke trajtuar qasje moderne në taktikat e luftimit, procedurat operative dhe elementët thelbësorë të koordinimit në nivel njësie. Ky bashkëpunim ka synuar jo vetëm rritjen e saktësisë dhe disiplinës taktike, por edhe forcimin e ndërveprimit ndërmjet forcave aleate. Trajnimi përbën një hap të rëndësishëm në drejtim të standardizimit të procedurave dhe përafrimit me praktikatat e NATO-s, duke kontribuar drejtpërdrejt në rritjen e profesionalizmit, gatishmërisë dhe aftësive operationale të efektiveve të Batalionit të Këmbësorisë së Lehtë. Bashkëpunime të tilla me partnerët ndërkombëtarë mbeten një element kyç në zhvillimin e mëtejshëm të kapaciteteve të Forcave të Armatosura dhe në forcimin e ndërveprimit në operatione të përbashkëta.

Diaspora shqiptare në qendër të vendimmarrjes: Mesazh i qartë për të ardhmen

Në kryeqytetin e Shqipërisë, Tiranë, u zhvillua edicioni i katërt i Samitit të Diasporës, një nga ngjarjet më të rëndësishme kombëtare që bashkon shqiptarët nga 38 vende të botës. Samiti u kthye në një platformë të gjerë diskutimi mbi rolin e diasporës në zhvillimin e vendit, forcimin e identitetit kombëtar dhe rrugën e Shqipërisë drejt integritetit në Bashkimi European.

Diaspora si “urë” mes Shqipërisë dhe botës

Në fjalën e tij, kryeministri Edi Rama theksoi transformimin e madh të diasporës shqiptare, duke e cilësuar atë si një forcë që sot nuk përfaqëson më largimin, por shumëfishimin e potencialit kombëtar.

“Shqipëria jeton kudo ku shqiptarët ruajnë gjuhën, kujtesën dhe ndjenjën e përkatësisë kombëtare”, u shpreh kryeministri Rama, duke shtuar se diaspora është kthyer në një urë të fortë bashkëpunimi mes Shqipërisë dhe botës.

Ai nënvizoi se diaspora nuk është më në periferi të jetës kombëtare, por në qendër të saj, duke theksuar rolin e saj në investime, inovacion, arsim dhe zhvillim ekonomik.

Shqipëria e transformuar dhe ftesa për pjesëmarrje

Gjatë fjalimit të tij, kryeministri u ndal edhe te transformimi i vendit ndër vite, duke theksuar rritjen ekonomike, rritjen e turizmit dhe përmirësimin e imazhit ndërkombëtar të Shqipërisë.

Ai kujtoi se vendi ka kaluar nga një periudhë me pak njohje ndërkombëtare në një realitet ku Shqipëria përmendet me interes dhe kuriozitet në arenën globale. Sipas tij, ky ndryshim është reflektuar edhe në shifra konkrete të zhvillimit ekonomik dhe investimeve të huaja.

Rama i bëri thirrje diasporës që të mos jetë vetëm vëzhguese, por pjesëmarrëse aktive në projektin kombëtar, duke investuar në ekonomi, teknologji, arsim dhe administratë publike.

“Ky vend është një kantier i madh transformimesh që ju fton të jeni pjesë e së ardhmes së tij”, - u shpreh ai.

Vota e diasporës, një hap historik

Një nga momentet më të rëndësishme të samitit ishte theksimi i realizimit të votës së diasporës në zgjedhjet parlamentare të vitit 2025, një zhvillim që u cilësua si historik për përfshirjen politike të shqiptarëve jashtë vendit.

Sipas kryeministrit Edi Rama, ky proces e ka kthyer diasporën nga një zë i dëgjuar në një faktor të drejtpërdrejtë vendimmarrës në jetën politike të vendit.

Kryeministri theksoi gjithashtu ndryshimin e imazhit të Shqipërisë në botë, duke deklaruar se vendi nuk identifikohet më me paragjykime apo perceptime negative, por me turizëm, natyrë, mikpritje dhe zhvillim ekonomik.

Ai përmendi rritjen e numrit të turistëve dhe investimeve të huaja, si dhe përmirësimin e shërbimeve publike digjitale, që sipas tij kanë lehtësuar ndjeshëm jetën e qytetarëve dhe diasporës.

Orkestra Frymore e Forcave të Armatosura dhuroi një performancë të jashtëzakonshme artistike në kuadër të aktiviteteve të Samitit të Diasporës

NJË KOMB, NJË ZË: DIASPORA SHQIPTARE MBLIDHET PËR TË ARDHMEN EUROPIANE

Një pjesë shumë e rëndësishme dhe mbresëlënëse e aktiviteteve të organizuara në kuadër të Samitit të Diasporës ishte edhe performanca artistike e Orkestrës Frymore të Forcave të Armatosura. Kjo orkestër, e njohur për profesionalizmin dhe repertorin e saj të pasur, solli një atmosferë solemne dhe emocionuese gjatë aktivitetit.

Gjatë performancës, Orkestra Frymore interpretoi një përzgjedhje të veprave muzikore kombëtare dhe ndërkombëtare, duke ndërthurur traditën shqiptare me elemente moderne. Ajo u shoqërua në skenë nga artistë të ftuar, këngëtarë dhe instrumentistë të njohur, të cilët kontribuan në krijimin e një spektakli të veçantë artistik.

Ky bashkëpunim mes orkestrës dhe artistëve të ftuar shërbeu jo vetëm si një moment argëtues për pjesëmarrësit, por edhe si një simbol i unitetit kulturor dhe shpirtëror të shqiptarëve brenda dhe jashtë vendit. Muzika e interpretuar përcolli emocione të forta patriotike dhe nostalgjike, duke i afruar më shumë pjesëmarrësit me rrënjët dhe identitetin e tyre kombëtar.

Performanca e Orkestrës Frymore të Forcave të Armatosura, la një përshtypje të thellë tek të pranishmit dhe duke theksuar rëndësinë e artit dhe kulturës në forcimin e lidhjeve mes diasporës dhe atdheut.

Mesazhi kryesor i unitetit kombëtar

Në përmbyllje të samitit, një rol të veçantë pati edhe “Mëngjesi i Vëllazërimit”, ku përfaqësues të komuniteteve fetare shqiptare ndanë mesazhe paqeje, harmonie dhe uniteti.

Baba Mondi, përfaqësues të besimit islam, katolik dhe protestant, u lutën për shqiptarët kudo që ndodhen, duke theksuar rëndësinë e bashkëjetesës fetare si një nga vlerat më të forta të shoqërisë shqiptare.

Mesazhet e tyre u fokusuan te dashuria për atdheun, ruajtja e rrënjëve kombëtare dhe forcimi i unitetit mes shqiptarëve brenda dhe jashtë vendit.

Samiti IV i Diasporës në Pallatin e Kongreseve u mbyll me një mesazh të qartë: diaspora shqiptare është tashmë një pjesë thelbësore e së ardhmes së vendit.

Ky event konfirmoi se lidhja mes Shqipërisë dhe diasporës nuk është vetëm emocionale, por edhe strategjike, duke e kthyer atë në një faktor kyç për zhvillimin ekonomik, integritimin european dhe forcimin e identitetit kombëtar shqiptar.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Identiteti që nuk shuhet: Gjuha shqipe mes historisë dhe së ardhmes

Në historinë e kombeve të vegjël, mbijetesa nuk ka qenë kurrë një proces i rastësishëm. Ajo ka kërkuar sakrificë, vetëdije dhe mbi të gjitha një shtyllë identitare të pathyeshme.

Për shqiptarët, kjo shtyllë ka qenë dhe mbetet gjuha. Dhe askush nuk e ka artikuluar këtë më fuqishëm sesa At Shtjefën Gjeçovi, i cili në një nga thëniet e tij më të pavdekshme deklaronte: **“Mua edhe mund të më vrasin, por Gjuhën dhe Kombin Shqiptar nuk do të mund t’i vrasin kurrë!”**

Kjo fjali nuk është thjesht një deklaratë heroike. Është një filozofi e tërë ekzistence. Është një paralajmërim për rreziqet dhe njëkohësisht një besim i palëkundur në fuqinë e identitetit kulturor. Sot, kur shqiptarët janë më të shpërndarë se kurrë nëpër botë, kjo filozofi merr një dimension të ri, veçanërisht në kontekstin e Samitit të Diasporës që po zhvillohet në Tiranë.

Nga rezistenca fizike te rezistenca kulturore

Në kohën e Gjeçovit, kërcënimi ndaj gjuhës dhe kombit ishte i drejtpërdrejtë: ndalimi i shkollave shqipe, mohimi i identitetit, presioni për asimilim. Ishte një betejë e hapur, ku armiku kishte emër dhe fytyrë.

Sot, sfida është më komplekse dhe më e padukshme. Nuk ka më ndalim të gjuhës, por ka një konkurrencë të fortë nga gjuhë të tjera më dominante globalisht. Nuk ka më censurë të drejtpërdrejtë, por ka një indiferencë të rrezikshme që lind nga komoditeti dhe integrimi në shoqëri të tjera.

Kjo është arsyeja pse thënia e Gjeçovit: **“Gjuha e një kombi s’ka t’ndalun, as nuk mund t’ndalet kurrë”**, duhet të lexohet sot jo si një garanci automatike, por si një detyrim moral. Gjuha nuk ndalet vetë, ajo duhet të mbahet gjallë nga ata që e flasin.

Gjuha si ADN e kombit

Kur Gjeçovi krahason kombin pa gjuhë me diellin pa dritë, ai na jep një nga përkufizimet më të sakta të identitetit kombëtar. Gjuha është më shumë se një sistem komunikimi, ajo është mënyra si një popull mendon, ndjen dhe interpreton botën.

Në çdo fjalë shqipe fshihet një histori, një traditë, një mënyrë jetese. Kur humbet gjuha, nuk humbet vetëm komunikimi, humbet një univers i tërë kuptimesh.

Në këtë kuptim, ruajtja e gjuhës nuk është një akt konservator, por një akt i vetëdijshëm modern. Sepse një komb që nuk ruan gjuhën e tij, rrezikon të bëhet thjesht një statistikë në historinë e globalizimit.

Diaspora, një realitet i ri kombëtar

Diaspora shqiptare sot nuk është më një periferi e kombit, ajo është një pjesë qendrore e tij. Nga Europa në Amerikë, nga Australia në vendet nordike, shqiptarët kanë ndërtuar komunitete të fuqishme, duke kontribuar në ekonomi, kulturë dhe politikë.

Por kjo shpërndarje sjell edhe një sfidë thelbësore: **Si ruhet identiteti në distancë?**

Fëmijët e lindur jashtë Shqipërisë shpesh përballen me një dilemë të heshtur: të jenë pjesë e shoqërisë ku jetojnë, pa humbur lidhjen me rrënjët e tyre. Në këtë proces, gjuha është elementi më i brishtë.

Nëse nuk mësohet që në moshë të vogël, ajo humbet gradualisht. Dhe bashkë me të, dobësohet edhe ndjenja e përkatësisë.

Samiti i Diasporës: Më shumë se një takim simbolik

Samiti i Diasporës në Tiranë nuk duhet parë si një aktivitet ceremonial. Ai duhet të jetë një pikë kthese në mënyrën se si shteti shqiptar dhe vetë shoqëria e konceptojnë diasporën.

Kombi jeton sa jeton gjuha: Mesazhi i Gjeçovit në kohën e Diasporës

Mesazhi kryesor që duhet të dalë nga ky samit është i qartë dhe i fortë: **Ruajtja e gjuhës shqipe është një prioritet strategjik kombëtar.**

Kjo nënkupton politika konkrete: *Mbështetje financiare dhe institucionale për shkollat shqipe në diasporë. Trajnim dhe dërgim mësuesish të kualifikuar*

Krijim platformash digjitale moderne për mësimin e shqipes. Bashkëpunim me prindërit për të nxitur përdorimin e gjuhës në familje. Pa këto hapa, çdo deklaratë mbetet retorikë.

Teknologjia: Kërcënim apo mundësi?

Në epokën digjitale, gjuha shqipe përballlet me një sfidë të re, dominimin e anglishtes dhe gjuhëve të tjera në internet dhe teknologji. Por kjo nuk duhet parë vetëm si rrezik.

Teknologjia mund të jetë një aleat i fuqishëm në ruajtjen dhe zhvillimin e gjuhës:

- *Aplikacione për mësimin e shqipes*
- *Platforma mediatike në gjuhën shqipe*
- *Përmbajtje edukative dhe kulturore online*
- *Inteligjenca artificiale që mbështet shqipen*

Nëse investohet në këtë drejtim, gjuha shqipe mund të fitojë një hapësirë të re dhe të fuqishme në botën digjitale.

Roli i familjes dhe i individit

Institucionet kanë përgjegjësinë e tyre, por beteja për gjuhën fillon në familje. Janë prindërit ata që vendosin nëse fëmijët e tyre do të flasin shqip apo jo. Çdo bisedë në shqip, çdo libër i lexuar, çdo këngë e dëgjuar është një akt i vogël, por i rëndësishëm në ruajtjen e identitetit.

“Gjuha... do të ruhet si një gur i çmuar”, dhe kjo sepse kombi nuk është një abstraksion, ai është shuma e zgjedhjeve të përditshme të njerëzve të tij.

Një komb përtej kufijve

Shqiptarët sot jetojnë në shumë shtete, por gjuha shqipe mund dhe duhet t’i mbajë të bashkuar. Ajo është ura që lidh brezat, territoret dhe përvojat e ndryshme.

Samiti i Diasporës duhet të shërbejë si një platformë për të ndërtuar këtë urë më të fortë, më të qëndrueshme dhe më të vetëdijshme.

Amaneti që vazhdon

Në fund të këtij reflektimi, kthehemi sërish te fjala e Gjeçovit. Ajo nuk është vetëm një kujtim historik, por një udhëzim për të ardhmen.

Po, individët mund të bien. Historia mund të ndryshojë. Por një gjë mbetet e pandryshueshme: **Një komb që ruan gjuhën e tij, nuk zhduket.**

Sot, nga Tirana, mesazhi duhet të jetë i qartë për çdo shqiptar, kudo që ndodhet: Gjuha shqipe nuk është thjesht një trashëgimi për t’u kujtuar, është një detyrë për t’u mbrojtur dhe zhvilluar.

Sepse, në fund të fundit, e ardhmja e kombit nuk vendoset vetëm në tryeza samitesh, por në mënyrën se si ne flasim, mësojmë dhe jetojmë gjuhën tonë çdo ditë.

*Dhe nëse kjo bëhet me ndërgjegje dhe përkushtim, atëherë fjala e Gjeçovit do të mbetet e vërtetë përgjithmonë: **Gjuhën dhe kombin shqiptar nuk mund t’i vrasë askush.***

STUDIUESIT NDEROJNË VEPRËN E RIZA DRISHTIT NË 100-VJETORIN E LINDJES

Në ambientet e Muzeut të Forcave të Armatosura, në një atmosferë respekti dhe mirënjohjeje të thellë, u përkujtua 100-vjetori i lindjes së një prej figurave më të rëndësishme të historisë dhe kulturës ushtarake shqiptare – nënkolonel Riza Drishti.

Aktiviteti u zhvillua nën kujdesin e drejtorit të muzeut, Nikolin Kotherja, dhe në praninë e zëvendësministres së Mbrojtjes, Pranvera Skana, si dhe të familjarëve, studiuesve dhe historianëve të njohur, të cilët risollën në vëmendje jetën dhe veprën e një personaliteti që la gjurmë të pashlyeshme në historinë shqiptare.

Në respekt të kësaj dite, drejtori i muzeut, Nikolin Kotherja përshëndeti:

Të nderuar përfaqësues të Ministrisë së Mbrojtjes, e nderuara zëvendësministre znj. Pranvera Skana, të nderuar familjarë të nënkolonel Riza Drishtit, të nderuar studiues, historianë, kolegë dhe miq të Muzeut të Forcave të Armatosura, është një nder i veçantë dhe një përgjegjësi institucionale e thellë që sot ndodhemi së bashku për të përkujtuar 100-vjetorin e lindjes së një figure të shquar të historisë sonë ushtarake, nënkolonel Riza Drishti. Ky përvjetor nuk është vetëm një datë përkujtimore, por një moment reflektimi mbi një jetë të tërë të kushtuar dijes, shërbimit ushtarak dhe trashëgimisë muzeologjike shqiptare.

Riza Drishti përfaqëson një nga ato personalitete të rralla që arritën të ndërthurin në mënyrë harmonike karrierën ushtarake me kërkimin shkencor. Ai nuk ishte thjesht një oficer i Ushtrisë Shqiptare, por një studiues i palodhur i historisë së armëve, i traditës ushtarake shqiptare dhe një kontribuues i drejtpërdrejtë në ngritjen dhe konsolidimin e muzeologjisë ushtarake në Shqipëri.

Formimi i tij i gjerë akademik dhe ushtarak, i ndërtuar në disa etapa dhe vende, nga Shqipëria deri në akademitë ushtarake jashtë vendit, i dha atij një horizont të rrallë profesional. Kjo e bëri të aftë të kuptonte jo vetëm aspektin teknik të armatimit, por edhe dimensionin historik dhe kulturor të tij.

Në veprimtarinë e tij të gjatë, Riza Drishti kontribuoi në mënyrë të veçantë në dokumentimin, studimin dhe interpretimin e historisë së armëve shqiptare, duke e trajtuar këtë fushë si pjesë të identitetit kombëtar dhe jo thjesht si objekt studimi teknik. Veprat, studimet dhe kumtesat e tij mbeten edhe sot referenca të rëndësishme për studiuesit e historisë ushtarake.

Një nga kontributet më të spikatura të tij është angazhimi në ngritjen e muzeve ushtarake në Shqipëri, ku ai ishte pjesë e grupeve të punës që ideuan, organizuan dhe realizuan ekspozitat muzeore në disa prej institucioneve më të rëndësishme të vendit. Në këtë drejtim, ai solli një qasje moderne për kohën, duke e parë muzeun jo vetëm si një hapësirë ekspozimi, por si një institucion edukimi dhe formimi qytetar.

Po ashtu, nuk mund të lihet pa u theksuar edhe dimensionin i tij shkencor dhe publicistik. Ai ka lënë pas një trashëgimi të pasur me artikuj, studime, fjalorë terminologjikë ushtarakë dhe përkthime, të cilat kanë pasuruar gjuhën dhe terminologjinë ushtarake shqipe. Ky kontribut e vendos atë ndër figurat themelore të zhvillimit të mendimit ushtarak shqiptar të shekullit XX.

Sot, kur Muzeu i Forcave të Armatosura e përkujton këtë figurë, ne nuk bëjmë vetëm një akt nderimi historik, por riafirmojmë edhe misionin tonë për të ruajtur dhe promovuar kujtesën institucionale të ushtrisë shqiptare. Figura si ajo e Riza Drishtit na kujtojnë se forca e një ushtrie nuk matet vetëm me pajisje dhe struktura, por edhe me mendje të ndritura që i japin asaj kujtim dhe identitet.

Në këtë përvjetor të rëndësishëm, shpreh mirënjohjen më të thellë për familjen Drishti, për bijtë dhe trashëgimtarët e tij, të cilët kanë ruajtur me përkushtim kujtimin dhe veprën e tij, duke e bërë atë të aksesueshme për brezat e rinj dhe për studiuesit e fushës.

Po ashtu, një falënderim i veçantë shkon për të gjithë studiuesit dhe historianët që kanë kontribuar në ndriçimin e jetës dhe veprës së tij, duke e vendosur Riza Drishtin në vendin që i takon në historinë e kulturës ushtarake shqiptare.

Në emër të Muzeut të Forcave të Armatosura, dëshiroj të theksoj se figura e nënkolonel Riza Drishtit do të mbetet një nga shtyllat referuese të punës sonë muzeologjike dhe shkencore. Trashëgimia e tij është pjesë e pandashme e kujtesës sonë institucionale dhe kombëtare.

Lavdi jetës dhe veprës së nënkolonel Riza Drishtit!

ZËRAT E STUDIUESVE QË RIKTHEJNË NË KUJTESË NJË FIGURË TË MADHE

Me rastin e 100-vjetorit të lindjes së nënkolonel Riza Drishtit, një vend të veçantë zunë kumtesat dhe fjalët e studiuesve, historianëve dhe bashkëpunëtorëve të tij, të cilët ndriçuan në mënyrë të thelluar dimensionet e shumanshme të jetës dhe veprës së tij.

Përmes analizave, kujtimeve dhe vlerësimeve të tyre, u krijua një panoramë e plotë e një personaliteti që i përket

jo vetëm historisë ushtarake, por edhe kulturës kombëtare shqiptare në tërësi.

Pajtim Ribaj – VEPRA QË NDËRTOI NJË IDENTITET SHKENCOR

Në kumtesën e tij, Prof. Asc. Dr. Pajtim Ribaj solli një analizë të thelluar mbi profilin shkencor të Riza Drishtit, duke e cilësuar atë si një ndër figurat më të kompletuara të kërkimit në fushën e historisë ushtarake shqiptare.

Ai theksoi se Drishti nuk ishte thjesht një studiues, por një ndërtues i një sistemi të tërë referencial në fushën e armëve, armatimit dhe traditës ushtarake shqiptare. Sipas Ribajt, vepra e tij nuk duhet parë vetëm si një kontribut individual, por si një bazë e rëndësishme për zhvillimin e mëtejshëm të studimeve albanologjike dhe ushtarake.

Në mënyrë të veçantë, ai ndaloi te metodologjia e punës së Drishtit, duke vënë në dukje disiplinën shkencore, saktësinë dokumentare dhe përkushtimin afatgjatë që karakterizonte çdo botim të tij.

Bernard Zotaj – STUDIUESI QË NDËRTHURI DIJEN ME PRAKTIKËN

Prof. Dr. Bernard Zotaj solli në vëmendje dimensionin praktik të punës së Riza Drishtit, duke e cilësuar atë si një studiues që nuk mbeti vetëm në teori, por e zbatoi dijen në terren. Ai evidentoi faktin se Drishti ishte një nga ata specialistë që ndërtoi ura mes kërkimit shkencor dhe aplikimit konkret në strukturat e ushtrisë dhe institucioneve kulturore. Sipas tij, kjo aftësi e bëri atë një figurë të rrallë dhe të domosdoshme në zhvillimin institucional të vendit.

Zotaj theksoi gjithashtu rolin e tij në hartimin e fjalorëve ushtarakë dhe enciklopedikë, duke e konsideruar këtë një kontribut të jashtëzakonshëm për standardizimin e terminologjisë ushtarake shqiptare.

Andrea Llukani – KUJTESA HISTORIKE DHE DOKUMENTIMI SHKENCOR

Historiani Andrea Llukani u ndal në rëndësinë e dokumentimit që ka lënë pas Riza Drishti, duke e cilësuar

atë një arkiv më vete për historinë ushtarake shqiptare.

Ai theksoi veçanërisht vlerën e ditarit shumëvjeçar të Drishtit, si dhe materialeve të tjera dokumentare që përbëjnë një burim të çmuar për studiuesit e sotëm dhe të ardhshëm.

Llukani vuri në dukje se puna e Drishtit në dokumentimin e armëve, armëtarëve dhe figurave ushtarake shqiptare ka ndihmuar në plotësimin e boshllëqeve të rëndësishme në historiografinë shqiptare.

Ylli Riza Drishti – DIMENSIONI NJERËZOR I NJË FIGURË TË MADHE

Një moment emocional i aktivitetit ishte fjala e Ylli Riza Drishtit, birrit të profesor Drishtit, i cili solli një këndvështrim të brendshëm dhe njerëzor mbi figurën e të atit.

Ai e përshkroi Riza Drishtin si një prind të përkushtuar

dhe një njeri të thjeshtë, por me vlera të mëdha morale dhe shpirtërore. Kujtimet familjare, sipas tij, janë të ndërthurura ngushtë me përkushtimin e tij ndaj dijes dhe atdheut.

Ylli Drishti theksoi se, përtej figurës publike, ai ishte një njeri që jetonte me libra, që punonte deri në orët e vona dhe që e konsideronte dijen si mision jetësor.

BASHKËPUNËTORËT DHE RRJETI I NJË ELITE SHKENCORE

Në kumtesa u përmend gjithashtu rrjeti i gjerë i bashkëpunëtorëve me të cilët Riza Drishti punoi ndër vite, duke përfshirë figura të njohura të shkencës dhe kulturës shqiptare.

Ai bashkëpunoi me personalitete si:

- Aleks Buda
- Skënder Anamali
- Rrok Zojzi
- Gani Strazimiri

Ky bashkëpunim dëshmon se Drishti ishte pjesë e një elite intelektuale që punonte për ndërtimin e institucioneve dhe identitetit kulturor të vendit.

NJË TRASHËGIMI QË VIJON TË JETOJË

Në përfundim të aktivitetit, të gjithë studiuesit ranë dakord në një pikë thelbësore: vepra e Riza Drishtit mbetet një pasuri kombëtare që duhet studiuar, ruajtur dhe promovuar më tej. Kontributi i tij në histori, muzeologji, kërkim shkencor dhe kulturë është një dëshmi e fuqisë së dijes dhe përkushtimit.

NJË MESAZH PËR BREZAT

Zërat e studiuesve dhe bashkëpunëtorëve në këtë aktivitet nuk ishin vetëm një homazh për të shkuarën, por edhe një thirrje për të ardhmen: për të ndjekur shembullin e një njeriu që jetoi për dijen, për vendin dhe për historinë.

Riza Drishti mbetet një figurë që frymëzon, një simbol i punës së palodhur, i dijes së thellë dhe i dashurisë për atdheun. Për të njohur më shumë këtë figurë të rëndësishme të Artit Ushtarak, **Prof. Asoc. Dr. Zaho Golemi** për lexuesin e shtypit ushtarak sjell kumtesën e tij:

Riza Drishti - FIGURA QË I DHA DIMENSION KOMBËTAR MUZEOLOGJISË

Riza Drishti erdhi në jetë në një mjedis arbëror me rrënjë nga antikiteti ilir i shqiptarëve. Vetë mbiemri Drishti e vërteton këtë, si një nga vendbanimet më të hershme ilire.

Kushdo që ka jetuar epokën e gjysmë shekullit të kaluar ka ndeshur me një emër të nderuar e të respektuar, Riza Drishti, jeta dhe aktiviteti i të cilit përbënin një mision të heshtur, por mjaft rezultativ. Ai ka kryer një veprimtari pasionante për historinë ushtarake, për armët dhe armëtarët shqiptarë, për muzetë, për kulturën dhe muzeologjinë në përgjithësi. Është mjaft i njohur si personalitet ushtarak, kërkues shkencor dhe muzeolog, me interesa të gjera në 21 fusha të ndryshme. Riza Drishti ka shkuar përtej “normës së pushpallur” të kujtimeve, duke i vetëshkruar e vetëdokumentuar ato si rrallëkush, edhe në veprën “Ditari im” (1941–1996), në 3672 faqe.

Riza Drishti, në shënimet e përmbledhura biografike, shkruan se “është lindur në Shkodër, më 16.4.1926, dhe munda të arsimohej, pasi babai i kishte vdekur më 19.2.1931”. Rizai ka kryer shkollën fillore “Hadraj” (1931–1937) dhe “Rus-Haslikaj” (1937–1939). Për të blerë librat e shkollës dhe fletoret, shiste gazetat e kohës, “Drita” dhe “Shtypi”. Në vitet 1938–1942 ndoqi studimet në Liceun e Shtetit të Shkodrës, që dikur quhej Gjimnazi i Shtetit. Më 18 tetor 1942 u nis nga Durrësi për në Brindisi me vaporin “Città di Catania”, një udhëtim i lodhshëm prej 10 orësh. Nga Brindisi u drejtua për në Milano me tren, në Komandën e Shkollës Ushtarake në “Corso Italia”, nr. 12, pranë katedrales “Il Duomo” dhe teatrit “La Scala”. Mësimet i filloi më 22.10.1942 deri më 10.12.1942. Për shkak të bombardimeve, Shkolla Ushtarake e Milanos u transferua në një qytet të vogël të Lombardisë, në Kremona, ku vijoi studimet deri më 10.7.1943, në një jetë ushtarake me disiplinë dhe rregull.

Dy muaj pas fitores mbi nazifashistët, më 12.2.1945, dërgohet për studime në Akademinë Ushtarake të Beogradit, në Jugosllavi, ku do të vijonte studimet e ndërprera në Itali. Më 2.3.1945, filluan studimet dyvjeçare në Beograd, ku kishte vetëm të rinj pjesëmarrës në Luftën Antifashiste Nacionalçlirimtare. Më 5 shtator 1945, fillon ristrukturimi i Akademisë në Shkollë Ushtarake të Këmbësorisë dhe, nga 58 studentë shqiptarë, 11 prej tyre u caktuan për t’u specializuar në shkollë të ndryshme ushtarake të BRSS-së, ndër ta edhe Riza Drishti. Kështu, më 13 prill 1946, u nis me tren nga Beogradi për në Bashkimin Sovjetik dhe, pas 10 ditësh udhëtimi, mbërritën në Moskë e më pas në Tula, ku më 29 prill 1946 filloi studimet në Shkollën Teknike Ushtarake të Armëve. Në Tula u specializua si teknik për armët e këmbësorisë nga 23.4.1946 deri më 23.3.1948. Pushimet pas shkollës së Tulës (ish BS), i kaloi në Shkodër, por pa i përfunduar mirë, më 16.4.1948, me radiogram, përmes Garnizonit të Shkodrës, u njoftua të paraqitej pranë Komandës së Artilerisë të MMP-së, ku shërbeu nga 16.4.1948 deri më 7.2.1962, plot 14 vjet. Në strukturat e mbrojtjes kreu edhe kursin njëvjeçar të Shkollës së Partisë pranë Degës Politike të Ministrisë së Mbrojtjes Popullore në Tiranë, në vitet 1950–1951. Riza Drishti kujton me konsideratë të lartë periudhën e studimeve në Universitetin Shtetëror të Tiranës, në Fakultetin Histori-Filologji, në degën e historisë, që zgjatën 4 vjet (1.9.1957 – 28.6.1961), ku u diplomua “Mësues historie për shkollat e mesme”. Kjo diplomë nuk i shërbeu për mësuesi, por për kulturë të përgjithshme dhe për historinë ushtarake e muzeologjinë.

Detyra e kërkoi dhe Riza Drishti, i mirë pajisur me dije dhe disa diploma, shërbeu në Komandën e Artilerisë në Ministrinë e Mbrojtjes Popullore, në Degën e Armatimit të Ushtrisë Popullore. Falë kulturës së gjerë dhe njohjes së gjuhëve të huaja si italisht, rusisht, serbokroatisht, si dhe njohurive në anglisht, frëngjisht, gjermanisht dhe latinisht, u shndërrua në një personalitet të padiskutueshëm dhe një oficer të kërkuar.

Në vitet 1948–1975 shërbeu në disa struktura, si Komanda e Artilerisë e MMP-së, Komanda e Forcave Ushtarako-Detare, Instituti i Studimeve dhe Kërkimeve Ushtarako-Shkencore dhe Shtëpia Qendrore e Ushtrisë Popullore në Tiranë. Funkcionet e tij kanë qenë të larmishme dhe me përgjegjësi të lartë, duke dëshmuar profesionalizëm dhe përkushtim të rrallë.

Por, përpara se të ishte ushtarak i përkushtuar dhe punonjës i denjë i kulturës, Riza Drishti ishte një familjar model. Siç shprehet i biri i tij, Ylli Drishti, ai ishte një baba i drejtë, i qetë dhe shembullor, që përcolli vlera të forta si ndershmëria, përkushtimi dhe dashuria për atdheun.

Specialist i apasionuar i muzeumeve dhe një vlerë e shtuar e kulturës shqiptare

Një dimension i rëndësishëm i figurës së tij është kontributi në muzeologji. Riza Drishti ishte pjesë e grupit të historianëve që realizuan shumë muze kombëtarë dhe

ushtarake në Shqipëri. Ai kontribuoi në ngritjen e 72 muzeve ushtarakë dhe ishte bashkëpunëtor në hartimin e fjalorëve ushtarakë enciklopedikë.

Në fushën shkencore, ai botoi artikuj dhe libra të rëndësishëm si “Armët dhe armëtarët shqiptarë” (1976), si dhe studime të tjera me vlerë për historinë ushtarake shqiptare. Ai identifikoi figura të rëndësishme historike me origjinë shqiptare dhe dha kontribute të çmuara në albanologji dhe muzeologji.

Dituria si forcë jetësore

Riza Drishti jetoi në “mbretërinë e dijes”, duke mishëruar përkushtimin ndaj shkencës. Ai botoi kumtesa në shumë vende të botës dhe përktheu 31 libra nga gjuhë të ndryshme. Biblioteka e tij përmbante mbi 1700 libra në disa gjuhë.

Ai ishte gjithashtu mësimdhënës dhe kontribuoi në edukimin ushtarak dhe civil. Për punën e tij u nderua me disa çmime dhe vlerësime.

Punonjës shkencor dhe bashkëpunëtor i elitës shkencore

Në Institutin e Studimeve dhe Kërkimeve Ushtarake, ai bashkëpunoi me studiues të njohur dhe dha kontribut në hartimin e studimeve strategjike dhe historike. Më pas u angazhua në projektet për ngritjen e muzeve kombëtare, duke qenë pjesë e komisioneve me figura të shquara të shkencës shqiptare.

Ai kontribuoi në krijimin e muzeve të rëndësishëm si Muzeu Kombëtar i Armëve në Gjirokastrë, Muzeu Historik Kombëtar dhe Muzeu i Skënderbeut në Krujë.

Trashëgimia dhe përjetësia e veprës

Riza Drishti ishte një figurë e përkushtuar që nuk kërkoi lavdi, por la pas një trashëgimi të pasur shkencore dhe kulturore. Ai ishte një personalitet i rrallë, që e pa profesionin si mision dhe jetoi me disiplinë, përgjegjësi dhe dashuri për vendin.

Kontributi i tij në historinë ushtarake, muzeologji dhe kulturë mbetet një pasuri e çmuar kombëtare. Ai është një figurë që meriton nderim të përhershëm si një nga përfaqësuesit më dinjitozë të dijes dhe kulturës shqiptare.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Midis dhunës dhe dinjitetit: Çfarë na mëson historia e Catherine Dior për gratë shqiptare sot.

Në një botë ku figurat femërore shpesh përfaqësohen përmes estetikës, bukurisë dhe suksesit sipërfaqësor, historia e Catherine Dior na detyron të ndalemi dhe të rishikojmë një dimension tjetër, atë të qëndresës në kushte ekstreme.

E lidhur simbolikisht me Miss Dior, kjo histori nuk është vetëm një rrëfim evropian i Luftës së Dytë Botërore, por një pikë reflektimi edhe për realitetin e grave shqiptare dje dhe sot.

A ekziston një paralele mes qëndresës së Catherine Dior dhe përvojave të grave shqiptare në periudha të ndryshme historike?

KONTEKSTI HISTORIK: NGA EUROPA NË SHQIPËRI

Ndikimi i ‘Depresionit të Madh’ dhe më pas i luftës krijoi një realitet ku gratë,

përtej rolit tradicional, u detyruan të marrin përgjegjësi të reja.

Edhe në Shqipëri, gjatë dhe pas Luftës së Dytë Botërore, gratë nuk ishin thjesht dëshmitare, por pjesëmarrëse aktive në rezistencë, në mbijetesë dhe në rindërtim.

Ngjashëm me Catherine Dior, shumë gra shqiptare, transportonin informacione

strehonin të përndjekur, përballeshin me dhunë dhe represion

QËNDRESA E PADUKSHME: GRATË SI “AKTORE TË HESHTURA”

Roli i Catherine si korriere në rrjetin e rezistencës përfaqëson atë që studiuesit e quajnë “aktor i padukshëm”.

Në kontekstin shqiptar, ky rol është edhe më i theksuar.

Gratë shqiptare historikisht kanë qenë, mbajtëse të familjes në kohë krizash, ruajtëse të identitetit kulturor, ndërmjetëse në konfliktet sociale. Por ky kontribut rrallë është artikuluar në narrativën publike. Kjo krijon një boshllëk midis realitetit dhe përfaqësimit.

DHUNA DHE QËNDRESA: NJË REALITET QË VAZHDON

Torturat e përjetuara nga Catherine Dior prej dorës vrastare të Gestapos përfaqësojnë një ekstrem historik. Por në një formë tjetër, dhuna ndaj grave nuk është zhdukur.

Në shoqërinë shqiptare, kjo dhunë shfaqet në forma të ndryshme: dhuna në familje, presioni social dhe ekonomik, pabarazia strukturore.

Në këtë kontekst, qëndresa nuk është më fizike si në luftë, por psikologjike dhe sociale. Ngjashmëria qëndron në faktin se, ashtu si Catherine, shumë gra shqiptare zgjedhin të mos dorëzohen edhe kur sistemi nuk i mbështet plotësisht.

NGA TRAUMA TEK RIKONSTRUKTIMI

Pas luftës, Catherine Dior zgjodhi një jetë të thjeshtë si luleshitëse, një akt që simbolizon rikthimin tek normaliteti dhe shërimi.

Në Shqipëri, pas periudhave të vështira historike (lufta, tranzicioni, emigracioni), gratë kanë luajtur një rol kyç në rindërtimin e jetës, duke mbajtur familjet ekonomikisht, duke edukuar brezat e rinj, duke ruajtur stabilitetin emocional.

Ky proces është shpesh i padukshëm, por thelbësor.

TRANSFORMIMI I GRUAS NË SIMBOL

Krijimi i Miss Dior nga Christian Dior shënon transformimin e një historie personale në simbol global.

Në Shqipëri, ndodh një fenomen i ngjashëm, por me një ndryshim, figura e gruas shpesh idealizohet (nëna, motra, sakrifica), por rrallë individualizohet si subjekt me histori konkrete

Ndryshe nga Catherine Dior, historia e së cilës lidhet me një markë globale, gratë shqiptare mbeten shpesh në nivel simbolik, jo personal.

KUJTESA DHE HARRESA

Një nga aspektet më të rëndësishme të kësaj analize është kujtesa kolektive.

Historia e Catherine Dior nuk është e njohur për shumicën, pavarësisht lidhjes me një markë globale.

Në Shqipëri, fenomeni është edhe më i thellë, historitë e grave rrallë dokumentohen, kontributi i tyre shpesh

GRATË QË NUK DORËZOHEN: NGA Catherine Dior TEK REALITETI I HESHTUR I GRAVE SHQIPTARE

merret si i mirëqenë, kujtesa historike dominohet nga figura mashkullore

MIDIS REALITETIT DHE PERCEPTIMIT

Ekziston një kontrast i fortë midis, realitetit të grave (sakrificë, punë, qëndresë)

dhe perceptimit publik (bukuri, rol familjar, simbolikë)

Ky kontrast është i ngjashëm me atë midis historisë së Catherine Dior dhe imazhit të Miss Dior.

Në të dy rastet, realiteti kompleks reduktohet në një narrativë më të pranueshme për publikun.

Historia e Catherine Dior nuk është vetëm një rrëfim i së

kaluarës evropiane. Ajo është një pasqyrë për të kuptuar më mirë edhe realitetin e grave shqiptare.

Ngjashmëritë janë të qarta, qëndresë në kushte të vështira, rol i padukshëm por vendimtar, transformim i përvojës në simbol.

Por dallimi qëndron tek mënyra si këto histori ruhen dhe tregohen. Nëse Miss Dior mbart një histori të fshehur pas elegancës, atëherë shoqëria shqiptare mbart qindra histori të ngjashme, ende të pa treguara.

Sepse, në fund, pas çdo gruaje që duket e zakonshme, mund të fshihet një histori e jashtëzakonshme që pret të dëgjohet.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

“Bir i nënës, o gjerman!” - Një grua, një zë, një fshat i shpëtuar

Nga Vranishti i vitit 1944, në kulmin e Luftës së Dytë Botërore, vjen një histori që nuk i përket vetëm së shkuarës. Ajo është një pasqyrë për të tashmen dhe një thirrje për të ardhmen.

Një grua, Aishe Kalemi, në një moment kur pushkatimi i dhjetëra burrave ishte i pashmangshëm, bëri diçka që sfidoi logjikën e luftës ajo qau për armikun. Dhe pikërisht ky akt – i thjeshtë, i pastër, njerëzor – ndaloi vdekjen.

Kur historia bëhet pasqyrë e së tashmes

Bota e sotme, ndonëse më e zhvilluar, nuk është më pak e trazuar. Konfliktet, tensionet, përplasjet politike dhe ushtarake vazhdojnë të jenë pjesë e realitetit global. Edhe pse nuk jetojmë më në një luftë botërore si ajo e viteve '40, fryma e ndarjes dhe përjashtimit shpesh është e pranishme. Në këtë kontekst, historia e Aishes ngrihet si një pyetje e madhe: **A kemi ende vend për ‘njerëzillëk’ në kohët tona?** Sepse ajo që ndodhi në Vranisht nuk ishte vetëm një akt individual. Ishte një dëshmi se edhe në momentet më të errëta, njeriu ka mundësi të zgjedhë.

Armiku është gjithmonë njeri

Në çdo konflikt, pala tjetër shpesh shihet si “armik”, si një figurë pa fytyrë dhe pa histori. Kjo është mënyra më e lehtë për të justifikuar dhunën. Por Aishe Kalemi bëri të kundërtën. Ajo pa tek ushtari gjerman një “bir nëne”. Një jetë që kishte nisur diku, një familje që e priste, një histori që u ndërpre. Ky është një mësim që mbetet i vlefshëm edhe sot: **dehumanizimi është fillimi i çdo padrejtësie.** Sa herë që harrojmë se përballë kemi një njeri, bëhemi më të aftë për të lënduar, për të përjashtuar, për të urreyer.

Kultura si mbrojtje e njerëzisë

Ajo që e shtyu Aishen të vepronte nuk ishte një strategji politike apo një plan i menduar. Ishte tradita. Ishte kultura. Në zakonet shqiptare, i vdekuri respektohet, pavarësisht se kush është. Ky kod i pashkruar, i trashëguar brez pas brezi, u bë në atë moment një mburojë më e fortë se çdo armë. Sot, kur globalizimi shpesh i zbeh traditat, kjo histori na kujton diçka thelbësore: **kultura nuk është vetëm identitet, është orientim moral.** Ajo na tregon si të sillemi, si të reagojmë, si të mbetemi njerëz edhe në situata ekstreme.

Fuqia e individit

Shpesh mendohet se individi nuk mund të ndryshojë rrjedhën e ngjarjeve të mëdha. Historia e Vranishtit dëshmon të kundërtën. Një grua e vetme, pa armë, pa pushtet, pa mbështetje, arriti të ndalë një vendim ushtarak. Kjo është një thirrje e fortë për kohët tona: Një fjalë mund të ndryshojë një situatë. Një gjest mund të ndalë një konflikt. Një qëndrim mund të ndikojë mbi shumë të tjerë. **‘Njerëzillëku’ nuk kërkon shumicë, kërkon guxim.**

Ndjeshmëria nuk është dobësi

Në shumë raste, ndjeshmëria shihet si dobësi, sidomos në kontekste të forta si ushtria apo politika. Por kjo histori

Kur armiku u bë ‘bir nëne’: Historia që sfidon urrejtjen

Në zakonet shqiptare, i vdekuri respektohet, pavarësisht se kush është. Ky kod i pashkruar, i trashëguar brez pas brezi, u bë në atë moment një mburojë më e fortë se çdo armë. Sot, kur globalizimi shpesh i zbeh traditat, kjo histori na kujton diçka thelbësore: kultura nuk është vetëm identitet, është orientim moral. Ajo na tregon si të sillemi, si të reagojmë, si të mbetemi njerëz edhe në situata ekstreme.

tregon të kundërtën.

Togeri gjerman nuk humbi autoritetin duke ndalur pushkatimin. Përkundrazi, ai tregoi një dimension njerëzor që shpesh mungon në vendimmarrje. Edhe sot, në një botë ku vendimet merren shpesh mbi baza të ftohta, teknike apo strategjike, kjo histori kujton se: **ndjeshmëria është një formë e lartë force.**

Për gazetën “Ushtria”, kjo histori ka një peshë të veçantë. Ajo nuk është kundër luftës si koncept mbrojtjeje, por është një kujtesë për etikën që duhet ta shoqërojë atë. Ushtari modern nuk është vetëm një luftëtar. Ai është edhe: mbrojtës i jetës përfaqësues i vlerave, bartës i humanizmit. Në çdo mision, brenda dhe jashtë vendit, këto vlera janë po aq të rëndësishme sa aftësia luftarake.

Një reflektim për shoqërinë

Historia e Aishes nuk i përket vetëm ushtrisë apo

historisë. Ajo është për të gjithë shoqërinë.

Në një kohë kur ndarjet sociale, politike apo kulturore shpesh thellohen, kjo histori na kujton: të dëgjojmë më shumë, të gjykojmë më pak, të shohim njeriun përtej etiketave. Sepse çdo shoqëri që humbet ndjeshmërinë, humbet gradualisht edhe vetveten.

Një zë që nuk shuhet

“Bir i nënës...” nuk është thjesht një thirrje e dalë nga një moment tragjik. Është një mesazh që kapërcen kohën. Nga një fshat i vogël në jug të Shqipërisë, ky zë vazhdon të na flasë edhe sot: në kohë paqeje dhe tensioni, në marrëdhënie mes kombeve, në jetën e përditshme të secilit prej nesh.

Sepse në fund, përtej historisë dhe politikës, mbetet një e vërtetë e thjeshtë: **‘Njerëzillëku’ është forca më e madhe që kemi. Dhe ndonjëherë, mjafton një zë për të ndalur një tragjedi.**

Prof. Asoc. Dr. BERNARD ZOTAJ

Shahin Leka, personalitet i spikatur në fushën e historisë ushtarake

Ka lindur në Delvinë, më 2 tetor 1934. Gjyshi nga babai quhej Shahin Leka, emrin e të cilit e trashëgoi Shahini, ka shërbyer në Perandorinë Osmane me gradën ushtarake bimbash (major) në krahinat e Shqipërisë së Jugut. Gjyshi i tij vlerësohej për ndershmërinë, trimërinë, gjykimin e mençur e të drejtë dhe gëzonte në popull respekt e autoritet të veçantë. Vdekja e parakohshme në vitin 1902, ia hoqi mundësinë për të marrë pjesë në ngjarjet e vrullshme patriotike e luftarake të viteve 1900-1912. Gjyshi nga nëna Mehdi Hila, pasi mbaroi studimet për drejtësi në Stamboll e punoi për disa vjet si gjykatës e komisar i policisë së Stambollit. U kthye në atdhe dhe mori pjesë në shpalljen e pavarësisë në Vlorë, më 28 nëntor 1912, përkrah Ismail Qemalit dhe atdhetarëve të tjerë. Në qeverinë e Ismail Qemalit u emërua në detyrën e drejtorit dhe prokurorit të çështjeve juridike. Babai i Shahinit, Mahmut Leka, mbaroi shkollën e mesme e mandej shkollën administrative dyvjeçare për përgatitje nëpunësish. Punoi si sekretar i parë i nënprefekturave në Delvinë, Bilisht, Libohovë, Himarë, Sarandë etj. Ai vlerësohej për korrektësinë, ndershmërinë e shpirtin njerëzor.

Shkollën fillore dhe 7-vjeçare i kreu në Sarandë dhe Tiranë. Me përfundimin e vitit të parë në Gjimnazin “Qemal Stafa” në vitin 1951, dega ushtarake kërkon nga drejtorja e shkollës që disa nxënës të vitit të dytë të vijonin studimet në Shkollën e Mesme Ushtarake “Skënderbej”. Shahini me disa shokë iu përgjigjën kësaj thirrjeje. Këta nxënës shumë të mirë, pranuan të zgjidhnin profesionin e ushtarakut. Këta të rinj, të mbrojtur me ndjenjat e atdhedashurisë, kishin ndjekur dhe ndiqnin me shqetësim zhvillimet ndërkombëtare në periudhën e Luftës së Ftohtë.

Mbaroi shkollën “Skënderbej” dhe dërgohet në Shkollën e Bashkuar të Oficerëve, ku gjatë viteve 1952-1954 e përfundon me rezultate të shkëlqyera kursin e gjuhëve të huaja (në gjuhën angleze) dhe gradohet nëntoger. Në Shkollën e Bashkuar pati një shoqëri të çiltër dhe u brumos me frymën e atdhedashurisë bashkë me shokët Mustafa Taka, Luan Bilibashi, Mark Bërdufi, Myzafer Bonaj, Hasan Çipuri, Xhemil Çela, Kol Gjoni, Dhimitër Vaso, Viktor Dhroso, Sadri Sokoli e tjerë. Shoqëria e shkollës i shërbeu kompaktësisht e përgatitjes mësimore e stërvitore, që u kurorëzua me atë rezultat unik, ku të 24 kursantët e togës përfunduan mësimet me rezultatin shkëlqyeshëm.

Në vitet 1955-1956, u gjend përsëri në Shkollën e Bashkuar në kursin plotësues për zbulimin ushtarak. Me përfundimin e kursit emërohet në Ersekë me detyrën e shefit të zbulimit të batalionit autonom. Në krye të vitit emërohet në Tiranë, në Drejtorinë e Dytë të Ministrisë së Mbrojtjes. Në pranverë të vitit 1957, me krijimin e Detashmentit të Zbulimit pranë kësaj drejtorie, emërohet komandant i grupit të zbulimit. Në një periudhë pesëvjeçare shkeli me këmbë thuasje gjithë territorin e Republikës. Ai pa ashpërsinë e maleve shqiptare, madhështinë e Korabit, e Tomorit dhe e Ostrovicës, bukurinë e plazheve të Adriatikut e të Jonit, gurgullimat e përrënjeve anë e kënd vendit, freskia e liqenit e Lurës, e ujërave të Valbonës e të Bistricës. Njëherazi, përmes stërvitjeve intensive, marshimeve të gjata e të lodhshme në fushimet verore e dimërore, stërvitjet alpinistike, noti e parashutizmi, jo vetëm kalitën të Shahini vullnetin e aftësitë për të përballuar vështirësitë, por edhe brumosën tek ai një karakter sportiv. Pikërisht gjatë kësaj periudhe plot dinamizëm e intensitet stërvitor spikat prirja e tij për studime. Me vullnet e zell vazhdon me korrespondencë Fakultetin e Drejtësisë në Universitetin Shtetëror të Tiranës në vitet 1958-1962, duke e përfunduar me rezultate shumë të mira.

Mësues dhe edukator i përkushtuar

Pikërisht në përfundim të kësaj periudhe plot rezultate e vlerësime, Shahinin e transferojnë nga repartet e zbulimit në Shkollën e Mesme Ushtarake “Skënderbej” me detyrën e komandantit të kompanisë. Dy vitet që shërbeu në Shkollën “Skënderbej”, Shahini u shqua si një mësues dhe edukator i përkushtuar, i zoti, fitoi dashurinë e respektin e skënderbegasve të vegjël, duke përcuruar tek ata virtytet më të mira të qytetarit dhe të oficerit të ardhshëm.

I mbrojtur qysh në moshë të re në bankat dhe fushat e stërvitjes të shkollës së Mesme Ushtarake “Skënderbej” me edukatën ushtarake, Shahini falë vullnetit, këmbënguljes dhe pasionit të tij, arriti të formohet si një oficer model, duke fituar dashurinë, respektin dhe vlerësimin e kolegëve, vartësve e të eprorëve të tij.

Në shtator të vitit 1964, me gradën kapiten i parë, Shahini u dërgua për studime në Akademinë e Shtabit të Përgjithshëm (sot Akademia e Forcave të Armatosura), të cilën e përfundoi me rezultate të shkëlqyera në dhjetor të vitit 1966. Ndërsa priste

SHAHIN LEKA – Trashëgimia e një familjeje patriotike dhe kontributi në ushtri

të merrte gradën e majorit në nëntor të vitit 1966, pesë muaj më parë, në maj, në Ushtrinë Shqiptare u hoqën gradat, një veprim tërësisht i gabuar, që nuk mori në konsideratë hierarkinë ushtarake, si një nga shtyllat e një ushtrie të disiplinuar e të fuqishme.

Me mbarimin e studimeve u emërua pedagog pranë kësaj akademie. Punën në akademi e filloi në dhjetor të vitit 1966, pedagog i lëndës së zbulimit dhe i ushtrive të huaja. Kjo ishte një lëndë relativisht e konsoliduar për përsosjen e mëtejshme të saj. Filloi kështu një periudhë në fushën e pedagogjisë e të shkencës ushtarake, ku Shahini kreu një varg detyrash. Për nëntë vjet rresht (1966-1975) kreu detyrën e pedagogut të zbulimit e të ushtrive të huaja. Në vitin 1975 e emërojnë pedagog në lëndën e historisë së artit ushtarak në përbërje të Katedrës Taktiko-Operative, së bashku me pedagog Kadri Cenollin.

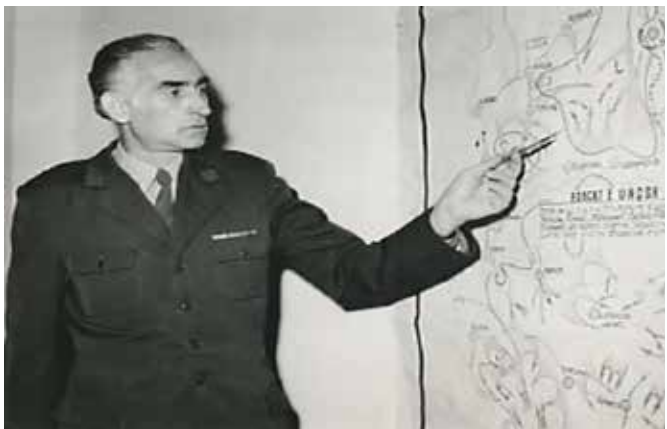
Me krijimin e Katedrës së Historisë Ushtarake, të Zbulimit dhe Ushtrive të Huaja u emërua përgjegjës i kësaj katedre. Në marsin e vitit 1980 emërohet shef i degës së studimit të Artit Ushtarak të Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare, ndërsa me shkrirjen e Sektorit Shkencor të Akademisë u emërua sërish shef i Katedrës së Historisë Ushtarake, detyrë të cilën e kreu deri në korrik të vitit 1992, kur doli në pension. Në korrik të vitit 1991, me rivendosjen e gradave në ushtri, u gradua kolonel. Ndihej me veçanërisht të lavdërueshme ka dhënë Prof. Shahini gjatë punës së tij më se 25-vjeçare në Akademinë Ushtarake si në fushën e mësimdhënies, në prodhimtarinë botuese, duke e ngritur historinë ushtarake të popullit shqiptar në nivele shkencore.

Në vitin 1985 mbrojti gradën shkencore “Kandidat i Shkencave”, në vitin 1987 fitoi titullin “Docent”, në vitin 1993 “Doktor i Shkencave” dhe në janar të vitit 1995 fitoi titullin “Profesor”. Zotëron disa gjuhë të huaja, si anglisht, italisht dhe serbo-krotashit. Me një karrierë të gjatë studimore, pedagogjike e shkencore, ka krijuar një personalitet të spikatur e të respektuar në fushën e historisë e të teorisë ushtarake.

Veprimtaria pedagogjike e shkencore

Gjatë një periudhe rreth 40-vjeçare, para dhe pas daljes në pension, Shahini ka punuar në gjirin e një kolektivi të përgatitur e të përkushtuar për veprimtari pedagogjike e shkencore të përbërë nga pedagogë e studiues të shquar e njëherazi me përvojë në praktikën e komandave e të shtabeve si Moisi Elezi, Bexhet Guxholli, Arjan Qirjako, Kostaq Karoli, Ruzhdi Ramadani, Hasan Çipuri, Xhemil Çela, Adem Çopani, Proletar Hasani, Pajtim Ribaj, Arqile Veshi, Guri Shyti, Shyqyri Kondi, Vangjel Kasapi, Shamet Shabani, Bektash Kolasi, Taqo Trajçe, Gjergji Titani, Pjetër Hidri e shumë të tjerë. Veprimtaria në këtë mjedis e bashkëpunimi me këtë ekip të suksesshëm ka qenë një mbështetje e fuqishme për arritjet e tij në studimet shkencore.

U dallua për një veprimtari intensive pedagogjike e studimore-shkencore. Si pedagog dhe drejtues i katedrës, dha një ndihmesë të veçantë për ta vënë lëndën e historisë ushtarake në baza të

shëndosha shkencore, nëpërmjet përsosjes dhe zgjerimit të saj në sasi dhe cilësi.

Ai ka përgatitur një numër të konsiderueshëm ligjëratash, materialesh studimore, dispensa e tekste mësimore, si dhe zhvilloi rreth 15.000 orë mësimore. Si anëtar i disa redaksive dhe këshillave shkencore, dha një ndihmesë të shquar në organizimin e konferencave e të sesioneve shkencore në bazë ushtrie e akademie, në të cilat ka mbajtur mjaft referate e kumtesa. Ka ndikuar në formimin e një brezi studiuesish të historisë ushtarake. Nën udhëheqjen e tij kanë përgatitur e mbrojtur temën e disertacionit disa pedagogë e kuadro të Ushtrisë. Me këmbënguljen dhe ndihmesën e Shahinit, gjatë viteve 1985-1989 fituan grada e tituj shkencorë gjashtë anëtarë të Katedrës së Historisë së Artit Ushtarak, duke e shndërruar këtë katedër në model dhe nxitëse të punës studimore-shkencore në Akademinë e Mbrojtjes.

Ai ka dhënë ndihmesë në FESH dhe në FEU, duke përgatitur një varg zërash. Ka organizuar dhe drejtuar punën studimore e kërkimore për përgatitjen dhe botimin e historikëve të brigadave sulmuese të Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare. Është bashkautor i shumë librave dhe i shumë artikujve shkencorë, publicistikë etj. Si bashkautor dhe bashkudhëheqës i librit me karakter e vlera kombëtare “Historia e Artit Ushtarak të LANÇ-it të popullit shqiptar” me vendim të Këshillit të Ministrave, më 15 nëntor 1989, fitoi Çmim të Republikës. Sukseset e arritura prej tij kanë qenë të lidhura ngushtë edhe me punën e palodhur të bashkëpunëtorëve e kolegëve të tij me të cilët si në Katedrën e Historisë Ushtarake, edhe në degën e Artit Ushtarak të LANÇ-it, arritën të krijojnë një ansambël tepër harmonik, që komunikonte e punonte me disiplinë, mirëkuptim, vullnet e pasion. Ai vlerësonte me respekt punën e palodhur të kolegëve Ibrahim Pajova, Sali Qazimi, Mustafa Novi, Kadri Cenolli, Engjëllushe Sula, Refik Kucaj, Proletar Hasani, Myzafer Bonaj, Petrit Mamaj, Avni Hajro, Maksim Iliriani, Virgjl Janku e Qebir Zeka.

Kryetar i shoqatës së historianëve ushtarakë

Edhe pas daljes në pension nuk e ndërpreu veprimtarinë pedagogjike, studimore e shkencore. Si pedagog i jashtëm, ka vijuar të zhvillojë mësim në Akademinë e Mbrojtjes dhe në Akademinë Ushtarake “Skënderbej”. Deri në vitin 1995 ka qenë anëtar i këshillit shkencor të Akademisë dhe është aktivizuar si kryetar apo anëtar në disa juri shkencore për mbrojtje disertacionesh. Për një periudhë rreth 20-vjeçare ka qenë anëtar i Kolegjit të Revistës “Për mbrojtjen e Atdheut”, organ i MMP. Në nëntor të 1992, në krye të një grupi nismëtarësh filluam punën për krijimin e Shoqatës së Historianëve Ushtarakë të Shqipërisë. Konferenca Kombëtare e shoqatës e mbajtur, më 22 janar 1994, e zgjodhi kryetar të saj, detyrë të cilën e ka ushtruar deri në vitin 2008. Si anëtar i disa redaksive dhe këshillave shkencore, ka dhënë ndihmesë për organizimin dhe zhvillimin e konferencave e të sesioneve shkencore në bazë ushtrie e akademie, të të cilat ka mbajtur mjaft referate e kumtesa. Ka marrë pjesë në disa kongrese e konferenca shkencore ndërkombëtare si në Greqi, Bullgari, Rumani, Marok etj., ku dhe ka referuar.

Breza të tërë akademistësh e kujtojnë pedagogun e tyre me respekt të thellë, duke evidentuar me admirim kulturën e gjerë, aftësitë profesionale, pasionin dhe humanizmin. Ai ishte për ta, por edhe për pedagogët e rinj të Akademisë, një mësues, një udhërrëfyes, një koleg. Këto konsiderata e vlerësime, ruaj edhe unë për Prof. Shahin Lekën me të cilin bashkëpunova në Akademi për vite të tëra dhe së bashku botuam librin “Arti ushtarak në Luftën e Vlorës të vitit 1920”.

Prof. Shahin Leka ka qenë i martuar me Dhimitra Koroveshin, me profesion mjekë dhe kanë rritur dhe edukuar dy vajza, të cilat kanë përfunduar universitetin dhe punojnë në sektorë të ndryshëm me ndershmëri dhe përkushtim.

Prof. Shahin Leka u nda këto ditë nga jeta, por vepra e tij e shkruar për ushtrinë dhe artin ushtarak të saj do të jehojnë për vite në shkollat dhe akademitë ushtarake të vendit.

Ngarjet e viteve 1998–1999 përbëjnë një nga kapitujt më të rëndësishëm dhe më të dhimbshëm në historinë moderne të shqiptarëve në Ballkan. Ato lidhen drejtpërdrejt me luftën në Kosovë, spastrimin etnik dhe eksodin masiv të popullsisë shqiptare, si dhe me ndërhyrjen ndërkombëtare që çoi në përfundimin e konfliktit.

Konteksti historik

Pas shpërbërjes së Jugosllavisë në fillim të viteve '90, tensionet etnike në Kosovë u rritën ndjeshëm. Kosova, me shumicë shqiptare, ishte nën kontrollin e Serbisë, e cila kishte hequr autonominë e saj në vitin 1989, nën udhëheqjen e Slobodan Milošević.

Gjatë viteve '90, shqiptarët e Kosovës organizuan rezistencë paqësore, por me kalimin e kohës, situata u përshkallëzua në konflikt të armatosur mes forcave serbe dhe Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK).

Fillimi i luftës (1998)

Në vitin 1998 shpërthyen përleshje të hapura. Forcat serbe ndërmorën operacione të gjera ushtarake dhe policore kundër zonave të banuara nga shqiptarët, shpesh duke përdorur dhunë ndaj civilëve. Masakra, djegie fshatrash dhe zhvendosje të popullsisë u bënë të zakonshme.

Këto veprime u konsideruan nga shumë organizata ndërkombëtare si përpjekje për spastrimin etnik të shqiptarëve nga Kosova.

Përshkallëzimi dhe ndërhyrja ndërkombëtare (1999)

Në fillim të vitit 1999, pas dështimit të negociatave të paqes në Rambouillet, situata u përkeqësua më tej. Në mars 1999, NATO filloi një fushatë ajrore kundër objektivave të Republikës Federale të Jugosllavisë.

Pas fillimit të bombardimeve, forcat serbe intensifikuan dëbimet masive të shqiptarëve të Kosovës. Brenda pak javësh: Rreth 800,000 – 1,000,000 shqiptarë u dëbuan nga shtëpitë e tyre. Qindra mijëra kaluan kufirin drejt Shqipërisë, Maqedonisë së Veriut dhe Malit të Zi.

Ky ishte një nga eksodet më të mëdha në Evropë pas Luftës së Dytë Botërore.

Eksodi drejt Shqipërisë dhe roli i Kukësit

Qyteti i Kukës u bë epiqendra e pritjes së refugjatëve. Brenda një kohe shumë të shkurtër: Mbi 400,000–450,000 refugjatë kaluan përmes Kukësit. Popullsia e qytetit u shumëfishua brenda ditësh. Familjet vendase hapën dyert për të strehuar të panjohur.

Kukësi u shndërrua në simbol të solidaritetit dhe humanizmit shqiptar. Për këtë arsye, qyteti u nderua më vonë me çmime ndërkombëtare për mikpritjen e jashtëzakonshme.

Eksodi i Kosovës 1999: Dhimbje, Qëndresë dhe Solidaritet Kombëtar

Përveç Kukësit, edhe zona të tjera si Tropoja, Hasi, Tirana, Durrësi, Elbasani, Vloja, Gjirokastra dhe Saranda kontribuan në strehimin e refugjatëve.

Fundi i luftës

Në qershor 1999, pas 78 ditësh bombardimesh nga NATO, Serbia pranoi të tërhiqte forcat e saj nga Kosova. U nënshkrua marrëveshja e paqes dhe Kosova kaloi nën administrimin ndërkombëtar të OKB-së.

Refugjatët shqiptarë filluan të ktheheshin në Kosovë, shpesh duke gjetur shtëpitë e tyre të shkatërruara.

Pasojat dhe rëndësia historike

Muri i Kujtesës, Bllacë

Kjo periudhë la pasojat të thella: Mijëra viktima civile; Shkatërrim i madh ekonomik dhe infrastrukturor; Trauma

kolektive që vazhdon edhe sot.

Megjithatë, ajo gjithashtu forcoi identitetin dhe bashkimin kombëtar shqiptar; tregoi solidaritet të jashtëzakonshëm midis shqiptarëve dhe ndryshoi rrjedhën politike të Kosovës drejt pavarësisë (e shpallur më 2008).

Dita e Eksodit – 16 Prill

Çdo vit, më 16 prill, përkujtohet **Dita e Eksodit**, veçanërisht në Kukës dhe në mbarë hapësirën shqiptare.

Kjo ditë shërben për nderimin e vuajtjeve dhe sakrificave të popullit të Kosovës, kujtimin e solidaritetit të popullit shqiptar dhe reflektimin mbi rëndësinë e paqes dhe bashkimit kombëtar.

Eksodi i vitit 1999 nuk është vetëm një tragjedi humanitare, por edhe një dëshmi e forcës së një populli për të mbijetuar dhe për të ndihmuar njëri-tjetrin në momentet më të vështira. Mikpritja e shqiptarëve në Shqipëri mbetet një nga shembujt më të rrallë të humanizmit në historinë moderne evropiane.

BIOTERRORIZMI, kërcënimi i padukshëm ndaj shoqërisë moderne

Një alarm që nuk mund të injorohet

Në epokën e globalizimit, ku kufijtë gjeografikë janë bërë më të tejdukshëm dhe lëvizja e njerëzve është më e shpejtë se kurrë, bota përballet me një kërcënim të ri e të frikshëm: bioterrorizmin. Ky fenomen nuk është thjesht një term i përdorur nga ekspertët e sigurisë, por një realitet i mundshëm që mund të tronditë themelet e shoqërisë moderne. Bioterrorizmi përkufizohet si përdorimi i agentëve biologjikë – viruse, baktere apo toksina – për të shkaktuar sëmundje masive, panik dhe destabilizim politik e ekonomik. Ndryshe nga armët tradicionale, bioterrorizmi është i padukshëm, i vështirë për t'u zbuluar dhe shpesh i pamundur për t'u kontrolluar në momentin e shpërthimit. Ky alarm nuk është thjesht një paralajmërim teorik, por një thirrje për vigjilencë dhe përgatitje.

Agjentët biologjikë si armë të heshtura

Agjentët biologjikë janë të rrezikshëm sepse nuk mund të shihen me sy të lirë dhe shpesh nuk japin shenja të menjëhershme. Një sulm me anthrax, për shembull, mund të duket si një pluhur i zakonshëm, por në fakt është një bakter vdekjeprurës që shkakton infeksione të rënda. Virusi i lisë, i zhdukur nga natyra por ende i ruajtur në laboratorë të sigurt, mbetet një nga kërcënimet më të mëdha nëse do të keqpërdorej. Botulinum toxin është një substancë jashtëzakonisht helmuese, e aftë të paralizojë sistemin nervor dhe të shkaktojë vdekje të menjëhershme. Po ashtu, bakteret e murtajes, të njohura historikisht si “Vdekja e Zezë”, mund të përdoren për të krijuar panik dhe destabilizim. Këta agentë nuk janë thjesht emra shkencorë; ata përfaqësojnë një arsenal të padukshëm që mund të godasë pa paralajmërim, duke e bërë bioterrorizmin një kërcënim unik dhe të frikshëm.

Pasojat e një sulmi bioterrorist

Një sulm bioterrorist do të kishte pasoja të shumfishta. Në aspektin shëndetësor, spitalet do të mbingarkoheshin menjëherë, duke u përballur me mungesë personeli dhe mjekimesh. Paniku do të përhapej më shpejt se vetë sëmundja, duke çuar në izolim, mosbesim dhe kaos social. Ekonomia do të pësonte goditje të rënda, me tregje të destabilizuara, transport të ndërprerë dhe turizëm të paralizuar. Kostot e trajtimit dhe menaxhimit të krizës do të arrinin miliarda, ndërsa pasojat psikologjike të popullata do të ishin të pamatshme. Përvoja e pandemive të fundit ka treguar se sa lehtë mund të paralizohet bota nga një agjent biologjik, edhe kur nuk është rezultat i një sulmi të qëllimshëm. Një sulm i planifikuar do të ishte edhe më shkatërrues, pasi do të synonte pikërisht dobësitë e sistemeve shëndetësore dhe sociale.

Masat e sigurisë dhe parandalimi

Përballë këtij rreziku, shtetet dhe organizatat ndërkombëtare kanë ngritur mekanizma të shumtë. Organizata Botërore e Shëndetësisë dhe qendrat e kontrollit të sëmundjeve monitorojnë shpërthimet e pazakonta dhe paralajmërojnë vendet për rreze të mundshme. Laboratorët e avancuar janë në gjendje të identifikojnë agjentët biologjikë në kohë rekord, duke mundësuar reagim të shpejtë. Protokollet e emergjencës përfshijnë stërvitje të rregullta për personelin mjekësor dhe civil, në mënyrë që reagimi të jetë sa më efikas. Bashkëpunimi ndërkombëtar është thelbësor, pasi një sulm biologjik nuk njih kufij dhe mund të përhapet brenda pak ditësh në të gjithë globin. Edukimi i popullatës dhe transparenca e institucioneve janë gjithashtu elementë kyç për të shmangur panikun dhe për të rritur besimin. Pa këto masa, çdo shoqëri do të mbetej e pambrojtur përballë një kërcënimi të tillë.

Dimensioni etik dhe politik

Bioterrorizmi ngre pyetje të vështira që shkojnë përtej shkencës. Kufizimi i kërkimeve shkencore mbi viruset e rrezikshëm është një temë e debatueshme, pasi këto studime mund të ndihmojnë mjekësinë, por edhe të keqpërdoren. Balanca mes lirisë akademike dhe sigurisë kombëtare është delikate dhe shpesh e vështirë për t'u ruajtur. Roli i mediave është po aq i rëndësishëm: ato duhet të informojnë publikun pa krijuar panik të panevojshëm, duke ofruar fakte të verifikuara dhe udhëzime të qarta. Politikat ndërkombëtare duhet të përfshijnë marrëveshje të forta për ndalimin e përdorimit të agentëve biologjikë si armë, duke e konsideruar bioterrorizmin një krim kundër njerëzimit. Në këtë kuadër, bioterrorizmi nuk është vetëm një çështje teknike, por edhe morale dhe politike, që kërkon vendime të guximshme dhe të përgjegjshme.

Vigjilencë dhe bashkëpunim

Alarmi për bioterrorizmin është një thirrje për të mos u

treguar të pakujdesshëm. Bota moderne, e lidhur ngushtë përmes teknologjisë dhe transportit, është më e cenueshme se kurrë. Vetëm përmes vigjilencës, bashkëpunimit global dhe përgatitjes së vazhdueshme mund të përballojmë këtë kërcënim të padukshëm. Bioterrorizmi është një realitet i mundshëm, por jo i pashmangshëm. Përgjegjësia për ta parandaluar është e përbashkët dhe kërkon angazhim të vazhdueshëm nga qeveritë, institucionet shkencore, mediat dhe qytetarët. Vetëm kështu mund të sigurojmë që alarmi për bioterrorizmin të mbetet një paralajmërim, e jo një tragjedi e përrjetur.

Shembuj historikë të bioterrorizmit

Një nga rastet më të njohura është ai i vitit 2001 në Shtetet e Bashkuara, kur zarfe me pluhur anthrax u dërguan nëpër zyra postare dhe institucione qeveritare. Ky sulm shkaktoi vdekjen e pesë personave dhe infektimin e dhjetëra të tjerëve, duke krijuar panik të madh në mbarë vendin. Për disa javë, Amerika jetoi nën frikën e një sulmi të përhapur biologjik, ndërsa autoritetet u detyruan të mbyllnin ndërtesa publike dhe të investonin miliarda dollarë në masa sigurie. Ky rast tregoi se bioterrorizmi nuk është një fantazi, por një realitet i prekshëm.

Një shembull tjetër historik lidhet me sektin japonez Aum Shinrikyo, i cili në vitet '90 tentoi të përdorte agjentë biologjikë si anthrax dhe botulinum toxin për të kryer sulme masive. Edhe pse përpjekjet e tyre dështuan, fakti që një grup i izoluar arriti të eksperimentonte me agjentë kaq të rrezikshëm ngriti alarmin ndërkombëtar për mundësinë e keqpërdorimit të shkencës.

Citime nga ekspertë dhe institucione

Ekspertët e sigurisë paralajmërojnë vazhdimisht për rrezikun e bioterrorizmit. Dr. Anthony Fauci, një nga figurat

më të njohura në fushën e sëmundjeve infektive, ka deklaruar se “një sulm biologjik mund të jetë po aq shkatërrues sa një sulm bërthamor, por shumë më i vështirë për t'u zbuluar dhe parandaluar”. Ky paralajmërim nënvizon faktin se bioterrorizmi nuk duhet nënvlerësuar.

Organizata Botërore e Shëndetësisë ka theksuar në raportet e saj se “përhapja e një agjenti biologjik në një qytet të madh mund të shkaktojë pasojë katastrofike, duke e bërë parandalimin dhe zbulimin e hershëm prioritet absolut”. Ky qëndrim tregon se bioterrorizmi është trajtuar si një kërcënim global, jo vetëm kombëtar.

Dimensioni politik dhe ndërkombëtar

Pas sulmeve të vitit 2001, Shtetet e Bashkuara miratuan Bioterrorism Act, një ligj që synonte forcimin e mbrojtjes kundër kërcënimeve biologjike. Ky ligj përfshinte masa të rrepta për kontrollin e laboratorëve, transportin e materialeve të rrezikshme dhe trajnimin e personelit shëndetësor. Në nivel ndërkombëtar, Konventa për Armët Biologjike, e miratuar që në vitin 1972, mbetet një dokument themelor që ndalon përdorimin e agentëve biologjikë si armë. Megjithatë, ekspertët paralajmërojnë se zbatimi i saj është shpesh i dobët dhe kërkon përforsim.

Shembujt historikë dhe paralajmërimet e ekspertëve tregojnë se bioterrorizmi nuk është një rrezik hipotetik, por një kërcënim i prekshëm. Përvoja e sulmeve me anthrax në SHBA dhe tentativat e sekteve ekstremiste dëshmojnë se përdorimi i agentëve biologjikë është i mundur dhe se pasojat mund të jenë katastrofike. Prandaj, vigjilenca, bashkëpunimi ndërkombëtar dhe investimi në shkencë e siguri janë të domosdoshme për të garantuar që alarmi për bioterrorizmin të mbetet vetëm një paralajmërim, e jo një realitet i hidhur.

Ndërmarrja e Përbashkët EuroHPC (EuroHPC JU) përuroi “Lucy-n”, një kompjuter kuantik të ri EuroHPC, të vendosur pranë Parisit, në Francë, duke shënuar një hap të rëndësishëm në përpjekjet e Evropës për të ndërtuar infrastrukturë superkompjuterike sovraane të klasit botëror.

Ceremonia e përrimit u zhvillua në Qendrën Trës Grand de Calcul (TGCC) në Bruyères-le-Châtel dhe u prit nga CEA, Komisioni Francez i Energjive Alternative dhe Energjisë Atomike, së bashku me GENCI (Grand Équipement National de Calcul Intensif).

Në këtë aktivitet morën pjesë Anne Le Hénanff, Ministria Franceze për Inteligjencën Artificiale dhe Çështjet Dixhitale, Kilian Gross, Drejtor në Drejtorinë e Përgjithshme të Rrjeteve të Komunikimit, Përmbajtjes dhe Teknologjisë (DG CNECT) në Komisionin Evropian dhe Anders Jensen, Drejtori Ekzekutiv i Ndërmarrjes së Përbashkët EuroHPC.

“Lucy” është kompjuteri kuantik fotonik ‘MOSAIQ-12’ i Quandela-s, i cili mundëson llogaritjet me deri në 12 kubit fizikë. Sistemi do të integrohet në superkompjuterin “Joliot-Curie” dhe do t’u mundësojë studiuesve dhe industrisë të aplikojnë informatikën me performancë të lartë të përshpejtuar kuantike (HPC-QC) në fusha teknologjike dhe shkencore si shkenca e materialeve, meteorologjia, energjia dhe inxhinieria e përparuar.

Anders Jensen, Drejtor Ekzekutiv i Ndërmarrjes së Përbashkët EuroHPC deklaroi: *“Lucy është kompjuteri i katërt kuantik EuroHPC që përurohet. Ai sjell aftësi të reja kuantike në ekosistemin e superkompjuterëve të Evropës dhe shënon një tjetër moment të rëndësishëm për sovranitetin tonë teknologjik. Duke bashkuar informatikën kuantike dhe atë me performancë të lartë, EuroHPC JU po u mundëson studiuesve dhe industrisë të përballen me sfida komplekse dhe të zhbllokojnë mundësi të reja për inovacion në të gjithë strategjinë...”* sektorë”.

Anne-Isabelle Etienvre, Administratore e Përgjithshme e CEA-s: *“Me Lucy-n, CEA po i jep një shprehje të re konkrete angazhimit të saj të gjatë ndaj teknologjive kuantike. Nga shpikja e kubitëve të parë nga ekipet tona themelore të kërkimit - një përsosmëri e njohur së fundmi në nivelin më të lartë - deri te funksionimi i makinave të përparuara në TGCC, ne po demonstrojmë forcën e modelit tonë të integruar. Kjo vazhdimësi na mundëson të transformojmë një përparim teknologjik në një mjet sovran industrial. Lucy tani është në shërbim të studiuesve tanë, si dhe të të gjithë ekosistemit shkencor dhe industrial evropian, për të eksploruar horizonte të reja informatike”.*

Michaël Krajecki, Drejtor Ekzekutiv i GENCI: *“Me Lucy, Ndërmarrja e Përbashkët EuroHPC, CEA dhe GENCI po u ofrojnë komuniteteve shkencore dhe industriale evropiane dhe franceze një aftësi unike, hibride dhe sovraane të informatikës kuantike. E aksesueshme lirisht, Lucy po bëhet një aset sovran i përparuar për kërkimin dhe inovacionin. Falë teknologjisë fotonike të Quandela-s, të vendosur në TGCC, kalimi në shkallën industriale të epokës kuantike nuk është dukur kurrë kaq afër. Kjo shënon një moment të rëndësishëm për Francën dhe për Evropën”.*

E vendosur në GENCI, Lucy është instaluar dhe operuar në TGCC, një qendër informatike e CEA-s dhe një nga tre objektet kombëtare të superkompjuterëve të Francës. Sistemi furnizohet nga një partneritet shitësish franko-gjerman, përfshirë Quandela dhe Attocube.

Sistemi tani po i nënshtrohet kalibrimit përfundimtar dhe duhet të jetë i disponueshëm për përdoruesit fundorë evropianë në javët në vijim.

Lucy është një kompjuter kuantik fotonik që përdor grimca drite (fotone) si kubitë. Sistemet fotonike funksionojnë në temperaturë ambienti dhe janë të përbëra nga komponentë modularë, me fibra dhe të montuar në raft, duke i bërë ato më të lehta për t’u integruar me infrastrukturën ekzistuese HPC. Lucy bazohet në informatikën kuantike optike lineare (LOQC), një qasje premuese që mund të përshpejtojë aplikimet në një gamë të gjerë fushash shkencore dhe industriale.

Në pronësi të EuroHPC JU, Lucy ka një kosto totale blerjeje prej 8.5 milionë eurosh, të bashkëfinancuar nga EuroHPC JU (50%) dhe Franca (50%).

Konsorciumi EuroQCS-Francë udhëhiqet nga GENCI si entitet pritës dhe CEA si vend pritës, me Universitetin Politehnik të Bukureshtit (UPB, Rumania), Forschungszentrum Jülich (FZJ, Gjermani) dhe Qendrën Irlandeze për Informatikë

EuroHPC JU

përruron një kompjuter kuantik në Francë, duke forcuar sovranitetin e Evropës

të Nivelit të Lartë (ICHEC, Irlandë) si anëtarë.

Deri më sot, EuroHPC JU ka siguruar gjashtë kompjuterë kuantikë, të vendosur në të gjithë Evropën. Tre nga këto sisteme janë përruar që nga viti i kaluar:

- PIAST-Q në Poznań, Poloni në qershor 2025,
- VLQ në Ostrava, Çeki në tetor 2025,
- Euro-Q-Exa në Mynih, Gjermani në shkurt 2026.

Vendosja e këtyre kompjuterëve kuantikë në të gjithë Evropën synon të ofrojë shumëllojshmërinë më të gjerë të mundshme të platformave evropiane të informatikës kuantike dhe arkitekturave hibride klasike-kuantike, duke përfshirë simulatorët kuantikë analogë të bazuar në atome neutrale, jone të bllokuara, qarqe superpërçuese dhe fotonikë në sisteme adiabatike, duke mundësuar ekzekutimin e rutinave të kalitjes. Kjo qasje e pozicionon Evropën në ballë të kësaj fushe në zhvillim, ndërsa u ofron përdoruesve fundorë evropianë qasje në teknologji kuantike të larmishme dhe plotësuese.

Përveç këtyre gjashtë sistemeve, dy simulatorë kuantikë analogë, Jade dhe Ruby, janë siguruar në kuadër të projektit HPCQS të EuroHPC JU dhe janë përruar në fund të vitit 2025 në Gjermani (Qendra e Superkompjuterëve Jülich, JSC) dhe Francë (GENCI).

Rreth EuroHPC JU

EuroHPC JU është një entitet ligjor dhe financues që bashkon Bashkimin Evropian dhe vendet pjesëmarrëse për të koordinuar përpjekjet dhe për të bashkuar burimet me qëllimin për ta bërë Evropën një lider botëror në superkompjuterë.

Për të pajisur Evropën me një infrastrukturë superkompjuterike të përparuar, EuroHPC JU ka siguruar tashmë 12 superkompjuterë, të shpërndarë në të gjithë Evropën, duke përfshirë JUPITER në Gjermani dhe Alice Recoque në Francë, sistemet e para të shkallës ekza të Evropës.

Shkencëtarët dhe përdoruesit evropianë nga sektori publik dhe industria mund të përfitojnë nga superkompjuterët EuroHPC përmes Thirrjeve të Qasjes EuroHPC, pavarësisht se ku ndodhen në Evropë, për të avancuar shkencën dhe për të mbështetur zhvillimin e një game të gjerë aplikimesh me rëndësi industriale, shkencore dhe shoqërore për Evropën.

Aktualisht, EuroHPC JU po mbikëqyr gjithashtu zbatimin e 19 fabrikave të IA-së (AIF) në të gjithë Evropën, të plotësuara nga 13 Antena Fabrike të IA-së, për të ofruar mbështetje falas dhe të personalizuar për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe startup-et.

EuroHPC JU gjithashtu financon projekte kërkimore dhe inovative për të zhvilluar një zinxhir të plotë furnizimi evropian të superkompjuterëve, nga procesorët dhe softuerët deri te aplikacionet që do të funksionojnë në këta superkompjuterë dhe njohuritë për të zhvilluar ekspertizë të fortë evropiane të HPC-së.

Me miratimin e fundit të Rregullores së Këshillit (BE) 2026/150, mandati i EuroHPC JU është zgjeruar me shtylla të reja veprimi të dedikuara për vendosjen e Gigafabrikave të IA-së në të gjithë Evropën dhe avancimin e teknologjive kuantike.

SAMITI IV I DIASPORËS

**“Shqipëria jeton kudo ku shqiptarët
ruajnë gjuhën, kujtesën dhe ndjenjën
e përkatësisë kombëtare”**